V Gorici, dné 10. aprila 1896. Tečaj XXVI.

„Soča“

poldne in veljá s prilogo „Gospodarski List“
ejemana ali v Gorici na dom pošiljana:
leto . . . . . gld. 4·40.
leta . . . . . „ 2·20.
leta . . . . . „ 1·10.
e toliko več, kolikor je večja poštnina.
rugim manj premožnim novim naročnikom
), ako se oglasé pri upravništvu.
a vsakih 14 dnij vsak drugi torek in velja

List“ izhaja in se prilaga vsak mesec v ob-
r je v petek praznik, izideta lista že v četrtek.

SOČA

(Izdaja za Gorico)

Oznanila

in „POSLANICE“ plačujejo se za petstopno petit-vrsto:
8 kr., če se tiskajo 1 krat,
7 „ „ „ 2 „
6 „ „ „ 3 „
Večkrat — po pogodbi. — Za večje črke po prostoru.
Posamične številke dobivajo se v tobakarnah v Nunski ulici in v Šolski ulici, v Trstu pri Lavrenčiču nasproti velike vojašnice in pri Tipanu v ulici Ponte della Fabra po 8 kr.
Dopisi pošiljajo naj se uredništvu, naročnina in reklamacije pa upravništvu „Soče“. — Neplačanih pisem uredništvo ne sprejema. — Rokopisi se ne vračajo.
Uredništvo in upravništvo je v Gosposki ulici 9.

igovorni urednik Andrej Gabršček. — „Bog in narod!“ — Tiska „Goriška Tiskarna A. Gabršček“ (odgovoren Josip Krmpotić).

1871.-1896.

Dne 31. marca 1871. je izšla „na poskušnjo“ prva številka novega političnega glasila za Slovence na Goriškem z lepim domačim imenom — «Soča». Ker je naše zavednejše občinstvo z nenavadnim veseljem pozdravilo novo podjetje, je začela «Soča» z 12. aprilom redno izhajati, in uprav letošnji veliki teden je dočakala polno 25-letnico svojega življenja.

Vso zgodovino pred «Sočinim» rojstvom, ob njenem krstu in daljnem življenju do današnjih dnij dobé čitatelji v posebnih člankih današnje številke. Zategadel se ne bomo spuščali na tem mestu v podrobnosti, marveč le v splošnih potezah si narišemo sliko, ki nam bdi pred očmi v tem za nas svečanem trenotku, ko se nam oživlja v spominu 25-letno življenje in bojevanje tako važnega političkega glasila, kakoršno je brez dvoma naša «Soča» za slovensko prebivalstvo na Goriškem, pa tudi za slovensko narodno stvar v obče.

Že dejstvo samo, da je «Soča» sploh doživela 25-letnico svojega obstanka, zasluži svečanega spomina, je vredno posebne pozornosti od strani našega čitajočega občinstva, kajti pogosto so prihruli nad njo črni oblaki, polni bliska in groma in ognja in žvepla, da bi jo zatrli brez sledu. Toda zmagala je vse nasprotne sile, odkrižala se je celó tistih tesnih okovov, v katerih se ni mogla vsele, svobodneje gibati, in ob svoji 25-letnici more ponosno reči: preživela sem dobo životarenja, živim in — rastem in grozim s poplavjem vsem nasprotnikom svobodnega razvijanja in napredovanja našega čvrstega življa v tej deželi.

Čas zadnjih 25 let je prinesel, kakor drugod, takó tudi Slovencem na Goriškem jako raznovrstne dobe na širokem polju narodnega delovanja. Porajale so se najrazličniše nove ideje, živele, cvetele in — tudi izginjale brez sledu. Videli smo celo vrsto mož z najrazličnišimi nazori, ki so se prikazovali na našem narodnem polju kot delavci ali tudi kot zavornice žalostnega spomina pri narodnem vozu. Ni čuda torej, ako pri «Soči» ne opažamo v vseh posameznostij blagodejne doslednosti, ki bi jo bila spremljala kot zvesta družica od rojstva do današnjega dne. Naglašamo sami to dejstvo, saj nikakor ni najmanj ni v nečast ne nam ne onim možem, ki so polnili pred nami «Sočine» predale z duševnimi proizvodi iz svojega peresa. Kakor so se razvijale naše domače razmere in razmerice, često zares zeló nesrečno za slovensko svar, takó je šla «Soča» včasih za njimi, včasih se je postavijala neprijetnim odnošajem po robu, pa se je morala zopet pokoriti mogočni volji, — dokler se naposled ni otresla vseh neljubih vplivov in nastopila pot svobodnega življenja, ko jej ni treba imeti prav nikakih ozirov ne na levo ne na desno, imajoča pred očmi edino le: nekaljeno boljšo prihodnjost slovenskega naroda v obče, ob laško-slovenski jezikovni meji pa še posebe.

Ali jedno doslednost moramo s ponosom naglašati na tem odličnem mestu, namreč doslednost v borbi za čast slovenskega imena, za enakopravnost slovenskega jezika z nemškim ali italijanskim, doslednost v moralnem podpiranju vseh slovenskih narodnih ali gospodarskih podjetij. Dà, veliko je prekoristnih naprav, ustanov, društev itd., katere je «Soča» spravila v življenje, ona jih vspodbujevaje spremljala na težavni prvi poti in veselila se poznejšega prekoristnega delovanja. Brez samoljubja more pač reči danes ob svoji 25-letnici: Od rojstva do danes sem videla vsa vesela in žalostna trenotja svojega naroda, ž njim sem se veselila ali tugovala, ž njim in zanj sem živela, vse njegovo narodno ali gospodarsko življenje in gibanje se suče okoli mene. V čemur pa nisem izpolnila onih nad, katere je stavljalo v mé marsikatero pošteno, iskrenim radoljubjem nadahnjeno slovensko srcé, — to imajo na vesti tisti, ki so me vezali v one verige, katerih sem se naposled vendarle srečno otresla.

Posebno živahni časi za «Sočo» so bila prva štiri leta do znane sprave „mladih“ in „starih“. Ali s „spravo“ smo prišli goriški Slovenci, lahko rečemo, z dežja pod kap, kajti nastala je doba resničnega životarenja. Le «Soča» je takrat vsaj deloma dokazovala slovenskemu svetu, da goriški Slovenci niso še povsem zaspali. Šele po 1880. l., ko je došla v Gorico nova delavna moč, začelo se je znovič resneje delovati na narodnem polju; nastalo je velevažno delavsko podporno društvo, ustanovila se je «Goriška ljudska posojilnica», otvoril se je prvi slov. otroški vrt in kmalu potem tudi en razred dekliške šole, ki je ostala pa do l. 1890. le dvorazrednica. Tedanji «Sočin» urednik dr. Anton Gregorčič je tudi dejanski skušal izvršiti ono, za kar je vspodbujal goriške Slovence v listu.

Toda vse prepočasno je bilo tako napredovanje, katero so tiščali nazaj domači ljudje iz sebičnih razlogov. Slovensko ljudstvo je hlepelo po hitrejšem napredovanju, zató si je želelo na nekatera mesta novih, čilih, požrtvovalnih močij. — Vsled tega je nastal znani razkol l. 1889. «Sočini» članki v septembru in oktobru, zlasti oni pod naslovom «Bodi jasno», so uzročili v znanih krogih velikansko razburjenost, da so nepremišljeno izvršili na «Soči» dobro znani atentat, — da ste zaledali dné 31. oktobra istega leta kar dve «Soči» beli dan.

V nikakem pogledu nam ni obžalovati, da se je to zgodilo. V narodnem oziru smo začeli hitreje napredovati; v naše politično gibanje je prišel nov, čvrst in živahen duh. Od istega časa se je začela tudi «Soča» širiti in širiti, da je naposled vzrastla do nepričakovane velikosti. Ker sama ni mogla več ustrezati vsem zahtevam, dobila je sinčka, ki se imenuje «Primorec»; ta se tiska letos že v 1550 iztisih, kar je na našem časnikarskem polju že lep napredek.

Ali še jedno važno okolnost moramo omeniti ob 25-letnici, okolnost, ki je za «Sočo», njen daljni razvoj in njeno delovanje neprecenljive važnosti, namreč: da je s «Sočo» združena tudi lastna tiskarna. Slabo se godi listom, ki nimajo za seboj tiskarne; vsako malenkostno povečanje morajo že drago plačati. Vse drugače je pri listih z lastno tiskarno! Brez dvoma bo «Soča» še napredovala; pri prvi možni priliki bo izhajala po dvakrat na teden, to pa v glavnem s pomočjo tiskarne.

«Soča» s svojo tiskarno je poklicala v življenje tudi dvoje zeló važnih književnih podjetij: «Slovansko knjižnico» in «Knjižnico za mladino»; prva dopolni prihodnji mesec že lepo število 50 snopičev. Kolik književni zaklad bo polagoma v obeh imenovanih knjižnicah! Vrhu tega moramo še omeniti, da izhaja 8 stranij obsežni «Primorec» za ubornih 80 kr. na leto le s pomočjo tikarne, ki ne le ničesa še ne zasluži pri njem, marveč precej veliko doplačuje. In «Soča» lahko s ponosom kaže ob svoji 25-letnici na te in tolike proizvode iz svoje tiskarne, rekoč: Vse to je moje delo! Da ni bilo mene, bi danes gotovo ne bilo «Goriške Tiskarne» in njenih književnih del, katerih je v tretjem letu njenega obstanka že toliko, kolikor v malokateri drugi tiskarni na Slovenskem. In koliko jih bo v nadaljnih 25 letih, ako pojde le po sedanji poti!

Ako se ima torej «Soča» sploh česa veseliti ob svoji 25-letnici, tako je gotovo v prvi vrsti prej označeni trdni pogoj njenemu nadaljnemu obstanku in razvitku, da ima miren nadepoln pogled v še lepšo prihodnost. — In ta okolnost je vredna, da se zabeleži na tem odličnem mestu, ker je odločilne važnosti za prihodnji nadaljni «Sočin» razvitek, da bo imela še veliko veselejšo — 50-letnico.

Ob 25-letnici ima torej «Soča» veliko veselih spominov za seboj, prestane bridkosti in težave so pozabljene, a pred očmi je upa polna prihodnost. Ali je mogoča še lepša proslava dovršenega četrtstoletja?

In v takih nadah nastopa «Soča» drugo četrtstoletje svojega življenja. Ob tej priliki kliče svojim ustanoviteljem, ki so se že preselili v boljše življenje: Slava njih spominu! Živečim ustanoviteljem, urednikom, sotrudnikom, dopisnikom, zvestim naročnikom pa: Iskrena hvala! Kdor čuti, da more hoditi za «Sočo», kakoršna je, ta naj jej ostane zvest podpornik, bodisi duševno ali gmotno; posebno pa prosimo tega svoje prijatelje in znance širom lepe naše domovine, prosimo podpore v vseh težavnih podjetjih, ki so s «Sočo» v tesni zvezi, — a na tem mestu in ob toli svečani priliki dajemo možko besedo, da od te podpore bo imel ves dobiček le narod slovenski, kateremu smo posvetili vse svoje moči, duševne in gmotne. Ne spuščamo se v podrobnišo izjavo, katero odlagamo na prihodnje čase, posebno pa, ako Bog dá zdravje, na oni svečani trenotek, ko bo «Soča» slavila svojo 50-letnico.

Končujemo s presrčno željo, da bi v drugem četrtstoletju bilo manj boja v domačem taborju, več in odločnejšega pa z nasprotniki, zlasti onega „zaznamovanega rodu"; mir doma, vstrajna borba pa proti zunanjim sovražnikom. To je «Sočino» geslo že nad 15 let neprenehoma! Da smo se ga zvesto držali, mora vsakdo pripoznati, tudi naši domači nasprotniki, kajti domačih razporov in prepirov ali polemik nismo radi začenjali, pač pa smo bili vselej v defenzivi, dasi tu odločni pa jasni in često tudi rezki. Ta[illegible]o, taki ostanemo!

In tako pričenjamo s [illegible] imenu in v trdni zavesti svoje [illegible] naloge — drugo četrtstoletje «Sočinega» življenja. Vodilno na[illegible] v glavi našega lista, po [illegible] navali tudi zanaprej [illegible] svoje [illegible]sli, vsako dejanje, po tem, zares zlatem načelu:

BOG IN NAROD!

Uredništvo in založništvo.

„Soča" v prvem desetletju.

Dné 5. januarja 1867. je zagledala v Gorici beli dan prva številka novega slovenskega političnega lista s lepim imenom „Domovina". Izdajatelj in urednik mu je bil velč. g. Andrej Marušič, tiskal pa ga je Seitz; izhajal je vsak teden. Listič je zeló razveselil zavedne rodoljube v deželi; takoj so se ga oklenili in mu pošiljali novice z dežele. „Domovina" se je odlikovala po jako lepem jeziku; bila je vseskozi narodna. Danes bi se ne upal javno takó pisati noben c. kr. uradnik. — L. 1868. je cena poskočila od 2 na 3 gld., menda radi koleka. Ali isto leto je že imela „Domovina" hude polemike s „Slov. Narodom", v katerem so jo napadali dopisniki iz Gorice. „Domovina" je kaj mirno zagovarjala svoje stališče. — L. 1869. je pa imela „Domovina" tudi doma že mnogo opravila, mnoge rezke boje, ki so imeli svoj vir v — deželnem zboru. Marušič in Winkler sta tedaj ostro šibala jedno osebo, okoli katere se je sukala vsa naša politika do l. 1891. Posebno zanimiva in poučna je bila polemika zaradi interpelacije o zjedinjeni Sloveniji v deželnem zboru. Le čuditi se je, da rezka polemika v „Domovini" ni imela zadostnega upliva v poznejšem razvitku naše domače politike.

Marušič se je naveličal takega nehvaležnega časnikarskega posla; morda je na to uplival tudi splošni avstrijski položaj, da ni mogel več izdajati političnega lista, drugega moža pa ni bilo, da bi bil prevzel «Domovino» v nadaljno skrb. Takó se je pripetilo, da je izšla zadnja številka dné 31. dec. 1869. Marušič je še izrekel v slovesu, da naša dezela je potrebna samostalnega lista; zató se nadeja, da se pa kaj pozneje uresniči ta želja, ki se ni mogla izpolniti v oni čas. — Toda preteklo je polnih 15 mesecev, predno je zagledal beli dan nov list — naša «Soča».

Politično društvo „Soča" je imelo 23. februarja l. 1871. občni zbor. Predsedoval mu je dr. Lavrič, ces. komisar je bil baron Rechbach, a zapisnikar E. Klavžar; navzočih je bilo 54 udov. — Pri tem zboru je prišla v razgovor tudi „jugoslovanska zveza" v zmislu ljubljanskega shoda v decembru l. 1870. O tem shodu in programu je poročal dr. Lavrič sam. (Več o tem niže). Govorile so se res navdušene besede za sproženi program.

Pokojni V. Dolenc je poročal o nameri odbora, da bi ustanovili v Gorici politični tednik v zvezi s tržaškimi in istrskimi Slovenci. Ali ne ti ne uni niso bili uneti za to misel, zató pa je odbor predlagal obč. zboru, naj se vsekakor «ustanovi politični časnik kot organ društva „Soča", ki bode izhajal za zdaj in dokler se potrebne zaloge ne za[illegible], samo po dvakrat na mesec». — Določeno je bilo, naj izide prva številka vsaj do [illegible] odboru pa je [illegible] skrb za [illegible] vse dr[illegible].

Toda niso čakali [illegible] maja, ma[illegible] že [illegible] marca je izšla prva številka „na poskušnjo". Poln naslov je [illegible] „Soča, organ slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic". [illegible] bilo, da [illegible] izhajala drugo [illegible] četrto [illegible] v me[illegible] za [illegible] ceno [illegible]d. Izda[illegible] in [illegible]vorni ured[illegible] Dolenc, [illegible] Seitz.

Na prvem mestu je priobčila članek: „Naš program". Tam je rečeno: „Prva naloga mu (t. j. listu) bo, da bode uredništvo skušalo, zadostovati namenu društva, ki je po §. 1. njegovih pravil: „Braniti in vresničevati na podlagi temeljnih državnih postav pravice slovenskega naroda, zlasti popolno enakopravnost v vseh razmerah javnega življenja"....... Narodnost svojo bomo tedaj srčno branili proti vsem napadom, zato pa oživljali in razširjali med narodom táborske sklepe o Sloveniji in o zvezi Slovanov na jugu po ljubljanskem programu decembra 1870., oziraje se vedno na druge slovanske brate. Potem bojo predali odprli razpravam, pritožbam in nasvetom, kateri bojo zadevali državne uradnije, deželne postave, naš deželni zbor in odbor, šolske svete in šole sploh, cestne odbore in posebno občinske zastope. Pretehtavali bomo vse, kar se tiče našega duševnega in gmotnega blagra; tudi pridejo državna vprašanja vmes, kolikor bo treba". itd. — Že iz tega odlomka je razvidno, v kakó lepem jeziku je bila pisana „Soča" takoj od začetka.

Prvi uvodni članek je bil: „Jugoslovanska zveza". To je bilo ono poročilo pri občnem zboru 23. februarja, katero smo omenili zgoraj. Poročilo omenja najprej, kakó zeló se je razširila zahteva po „Zjedinjeni Sloveniji"; toda uspeha ni. Ali slovanski rodoljubi na jugu so šli še dalje in razširili krasno misel o zvezi Slovencev, Hrvatov in Srbov. Zlasti Slovenci se moramo živo okleniti te misli, ker smo majhen narod, a sovražnikov imamo silno veliko. Zato je bila tudi sprejeta ta zahteva v program ljubljanskega shoda v decembru prejšnjega leta. Poročilo konča takó-le: „Slovenci! Poprej je vsak gledal k večjemu na svojo okolico, zdaj gledamo že dalje na okrog na Slovenijo. Obrnimo še dalje oči, ozirajmo se na druge brate in izrecimo, da hočemo ž njimi stopiti v tesno zvezo! Vzrokov je, kakor vidimo, veliko, in že čut nam pravi, da se ima brat združiti z bratom. Naši preddedje nam niso mogli zapustiti nič dobrega, nič slavnega, ker so živeli nesvobodno pod težkim jarmom. Skrbimo pa mi, da bomo svojim potomcem izgled, da se bodo oni na nas ponosno sklicevali rekoč: Ti so temelj postavili naši sreči!"

To so bile sveže, ogrevajoče besede! Ni čuda, da je slovensko ljudstvo oduševljeno pozdravilo prvo številko „Soče".

V podlistku je pričel priobčevati umrli Štefan Širok jako zanimivo in spretno pisano potopisno črtico „Iz Gorice na Trnovo"; dovršena je bila v 3. št. — Dalje je prinesla ta „štev. na poskušnjo" še dopisa iz Prvačine in iz tolminskih hribov, jeden predal „političnega razgleda", skoro dva predala „raznih vestij", poročilo o prej omenjenem zborovanju društva „Soča", vabilo na naročbo in tržno poročilo.

Dné 12. aprila je izšla 1. štev. in potem vedno do konca leta po dve na mesec. Prva štev. je priobčila članek „Volitve občinskih zastopov" (ki se je nadaljeval še v dveh naslednjih številkah) in Franciji zeló prijazni članek „Nemško-francoska vojska" (ki je nadaljeval še v 4. štev.) Prav zanimivi članki [illegible] so: „Čudna pota vladne pre[illegible] [illegible]oriški gimnazij" v 4. štev., „[illegible] nam [illegible]" v 8. štev., „Bismark in Evropa" ter „[illegible]šim čitalnicam" v 9. štev., „Glaso[illegible]. pa goriška grofija" v 10. in [illegible].

„Soča" je imela vedno toliko posla, [illegible] gradiva, [illegible] je bilo treba dodajati pri[illegible] skoro [illegible] številki. Ali imela je hudih [illegible]akoj pri rojstvu; ti so se zatekli k „[illegible]vicam", kjer so pisali proti nji in društvu enakega imena. — V poznejših številkah ponatisnemo marsikak članek ali vsaj odlomek iz tega prvega letnika, da bodo mlajšemu rodu znane tedanje razmere na Goriškem.

V zadnji številki istega leta dné 28. dec. je „Soča" naznanila, da bo izhajala kot tednik vsako soboto za ceno 4 gld.: ob enem se je preselila v Paternolli-jevo tiskarno. Kaki časi!! Ali že prva številka je bila zaplenjena zaradi dopisa iz Prage; zaplemba je bila potrjena z razsodbo v laškem jeziku. Enako se je zgodilo z drugo številko; to je redarstvo še vso pobralo v tiskarni, a zoper urednika je bila določena obravnava na 2?. dan januarja; kako je končala, ni nikjer v „Soči" naznanjeno.

Dné 11. aprila 1872. je bil občni zbor „Soče". Iz tajnikovega poročila posnemamo, da se je društveno glasilo zeló razširilo po deželi in tudi zunaj nje; društvo samo pa je štelo 240 članov. Predsednikom je bil izvoljen Lavrič, a prejšnji dr. Žigon je ostal v manjšini. V odbor so prišli: Abram, Dolenc, Doljak Mat., Faganel Jos., Klavžar, Nanut Jos., Šuc Ant. v Pliskovici, Vales M. in dr. Žigon; v manjšini so ostali Tonkli, Rojic, Jakopič in Fr. Leban. — V istem času je imela „Soča" oster boj proti kraškemu drž. poslancu Črnetu. — Št. 19. je bila zopet zaplenjena zaradi dopisa iz Prage. — V 21. štev. je priobčila krasen članek „Slovenkam"; morda ga kaj kmalu ponatisnemo. — V istem času je priobčila več člankov za predelsko železnico, ki je bila na dnevnem redu tudi v drž. zboru.

Ali „Soča" je dobila kmalu skrbnega bratca, ki bi pazil na „zapeljivo" sestrico. Dné 18. junija l. 1872. je izšla prva številka pokojnega „Glasa", ki je udaril proti „liberalni" „Soči" to-le struno:

„Silno, silno vera peša
In v pregrehah vse tiči,
Čudno se nam štrena meša:
Voz nam že pod pot leti".

In da bi se ne polomila temu vozu kolesa, prihitel je „Glas" na pomoč. — Uredništvo so nadzorovali gg.: Bensa, J Kumar, dr. Hrast, J. Marušič in dr. J. Gabrijevčič. S početka je bilo vse še dosti mirno in dostojno. Ali ko je dr. Tonkl propadel pri kandidaturi za predsednika „Soče", potem je počil razkol, ki je divjal nad tri leta.

Pri občnem zboru društva „Soča" dne 24. avg. 1872. je bilo sklenjenih več zeló umestnih peticij in resolucij. Določilo se je tudi, da se ima prirediti 29. sept. tabor v Renčah. Glavarstvo je pa tabor prepovedalo, ker bi se tam govorilo o — združeni Sloveniji; odbor se je pritožil na namestništvo in potem na ministerstvo, ali brez uspeha. — V podlistku koncem l. 1872. in v začetku 1873. je priobčeval ruski učenjak J. Bandonin de Courtenay svoje „Nektere opazke ruskega profesorja", ki so zeló zanimive in poučne.

Do konca l. 1872. ni bilo v „Soči" nikake polemike z „Glasom", sploh je domači razpor le še le tlel pod pepelom. Začetkom l. 1873. je pa „odstopil" podpredsednik „Soče" č. g. Marko Vales in se pridružil — „Glasu", v katerem je priobčil opravičenje svojemu prelevljenju, češ, da so udje „Soče" brezverni itd.

Prav za prav je bil občni zbor «Soče» dné 30. dec. 1872. povod poznejšemu ravsu in kavsu. Za ta občni zbor se je pridno agitovalo, ker se je napravljal nekak preobrat. Došlo je 61 udov z 42 pooblastili. Dr. Tonkli je predlagal, naj vsak društvenik po imenu oddá svojo glasovnico volilni komisiji, ki je bila sestavljena takó: Tonkli, Povše in Ferd. Perozzi: ta komisija je odklonila 6 pisanih in — 5 brzojavnih pooblastil. Ob 1. uri je bila volitev pretrgana; glasovnice so se zapečatile, a ob 2½ se je nadaljevalo. Boj je bil hud. Ali dr. Tonkli ni zmagal, kajti predsednikom je bil izvoljen dr. Lavrič s 64 glasovi, dočim jih je dobil Tonkli le 37; tudi ostali odbor je bil sestavljen proti volji dr. Tonklija. «Glas» je pisal potem, da je bilo pri zboru le 30 udov in sploh hudo napadal društvo in list «Sočo». Tu je bil pričetek srditega razpora med «mladimi» in «starimi»! Zakaj? Ker ni bila izvoljena predsednikom jedna oseba, ki je hotela na vsak način priti na vrhunec. «Išče se društvo za predsednika», vzkliknil je neki dopisnik že poprej v «Soči». Zdaj so postali «Sočani» nakrat brezverci, liberalci po uzoru dunajskih listov, da hočejo narodu vero vzeti itd. Tonkli z vsemi svojimi se je odločno postavil proti «Sočanom», ti tudi niso molčali — in boj je bil v najlepšem cvetu. Duhovniki in posvetnjaki so stali v dveh srdito si nasprotujočih taborjih. Priznati je treba: oboji so šli veliko predaleč v svojih dejanjih in v časnikarskih polemikah. Kdo je več zakrivil, to je težko razsoditi; vsekakor pa so razpor uzročili «Glasovci». Prepir je postal čedalje hujši, čedalje srditejši. Ne bomo tu omenjali posamičnih prizorov, ker so preveč osebne narave, kakor je bil ves boj uprizorjen le radi osebe. Kdor ima morda «Sočo» iz istih časov, naj čita zlasti razne «poslanice» in videl bo, da uzroki onega prepira so bili povsem isti, ki so uzročili drugo izdajo razkola v l. 1889.

Ker društvo «Soča» ni izvolilo dr. T. za predsednika, zató si je pa predsednik poiskal društvo ter ustanovil novo politično društvo «Gorica». V «Glasu» z dne 24. aprila 1873. sta priobčila dr. Tonkli in Vinko Štubelj «poslano», da nameravano novo društvo ima ža nad 200 priglasenih članov; dné 2. maja pa sta že sklicala občni zbor v Tonklijevo hišo. Občni zbor je proglasil «Glas» kot glasilo «Gorice». «Glas» je izšel na to v povečani obliki; tiskal ga je Seitz. — Na to je začel kar cveteti ravs in kavs. «Glasove» polemike so bile zeló obsežne. Iz vseh onih člankov se pa vidi dosledno kot rdeča nit — borba za eno osebo. In ta borba je trpela dolgo, veliko predolgo, dokler nista obe stranki uvideli, da narod ima od prepira veliko škodo, vera pa nikake koristi.

Dné 5. januarja l. 1875. je umrl zvest somišljenik, naroden delavec in dež. poslanec g. M. Doljak v Solkanu. «Soča» je izšla črno obrobljena v znak žalovanja.

Prva številka „Soče" z dné 7. jan. 1876. je pa prišla iz Mailingove (sedanje Hilarijanske) tiskarne in prinesla zapisnik težko pričakovane — sprave. Ta je določala, da se ustanovi novo politično društvo „Sloga", a „Soča" in „Gorica" prenehata. Ko se vse to izvrši, preneha izhajati „Glas", a

Dalje v prilogi.

Podlistek.

Slovaške sličice.

Češki spisala G. Preissová, preložil Franc Tominšek.

Razna menenja.

(Dalje).

Petrona leti domov. Boji se, da bo znova kregana, kje ostaja tako dolgo. Ali teta je bila nekako dobre volje. Ko pride Petrona v izbo, deva nekaj pazljivo v škrinjo iz krila; na to jo zaklene varno in dene ključ v žep.

Zavzeta jo gleda Petrona; še nikoli ni teta zaklepala pred njo. Kaj ima to pomeniti?

«Kaj ste zaklepali tam, teta?», pobara zvedavo dekle. «Menila sem, da imate v krilu kakega hrošča».

«Saj ti ni treba vedeti», odgovori kratko teta, malo ne tako, kakor odpravljamo nerazumno dete. «Pripravi se jutri na sejem v Boruševem. Pojdeš tja prodajat betvo maka in pol kope jajec. Denar za ta jajca si lahko obdržiš za kako rutico, da boš imela o posvečenju kaj novega. Na godbo moraš iti in da mi več ne misliš na Jurja!»

V duhu je mislila teta:

«To dekle nima nobene sreče; dobro, da sem našla na vrtu to četeroperesnato deteljo. Zašijem jej jo v ovratnik, da ne bo vedela o tem. Nisem je prijela z golo roko, zato mislim, da bo to pomagalo».

To noč ni mogla Petrona ni očesa zatisniti. Prikaže se jej kakor navadno, dragi obraz nevernega fanta, vedno vidi rumeno krilo iz atlasa, okoli njega [illegible] robe in potonkino cvetje.

[illegible]

«Moj Bog!» vzdihne nje revno srce, ki je še vedno upalo, da se ljubi vrne, da se mora vrniti!

Kaj, ona obljuba na dušo bi mu dala pokoja? To tudi Petrona dobro ve, da je lepa, saj jej je to sam Jurij povedal nebrojno potov! Da, ko bi imela tako krilo kot ga ima Babuša, in Jurij bi jo pogledal o godbi, gotovo bi mu znova ugajala! —

Ko bi ji dala teta kaka dva gold.! Za nju bi si kupila dva vatla zelenega atlasa; ta jej še bolj ugaja nego rumeni. Lepo bi si krilce sama sešila, okolo pa našila trobojnega cvetja in v slednjo rožico tulipo. Bele robe ima shranjene; lahko bi je dala okolo. Dobila je lani vezilo od Jurja, sama njega mamica ga je kupila za Petrono, in sedaj so postali tako hipoma vsi nemili proti njej! Spomnili so se, da je revna, da se ne more tako nositi kot Babuša.

Petrona se nepokojno premetuje po postelji, premišljevaje, kako bi dobila zelenega atlasa.

Tete se je bala; te ni smela prositi. Kaj, ko bi prodala grahasto piško, ktero jej je podarila Kača, in pa oni čedni muškat, ki se mu vsakdo čudi? Morda bi dobila zanj nekaj šestk, za piško osemdeset novcev in na to pol kope jajec po dva novca, to je šesdeset novcev — dosti bi bilo.

Še-le po polunoči zaspi deklica. Dobro si je vse to preračunila in trdno sklenila, da žrtvuje vse za to krilo —

Solnce je še le kukalo izza gora, ko Petrona že pogumno koraka iz vasi na sejem v Boruševo. Zadi nese vrečo v plahti, pod desno pazuho grahasto piško, a v levi roki drži cvetnjak z velikim muškatom s polnim temnorudečim cvetjem. Takega muškata ni bilo v celem selu in. Petrona ga hoče sedaj prodati, ne da bi vedela teta kaj o tem.

Obhaja jo bojazen, da ji bo teta očitala — — Ali kaj [illegible] saj kupi [illegible] v mestu za šestko klinčkovega žganja [illegible] bo [illegible] —

[illegible] vso bojazen. [illegible]

Že dolgo ni šla tako lahko v mesto ko danes. Teta jo je tja poleti pošiljala slednji torek in petek; časi je bilo treba iti le z betvo mleka, za ktero se je v mestu nekaj novcev več dobilo. Za to se teta ni menila, da je do mesta nad uro hoda. Pravila je: saj se obutev ne strga; naj se prehodijo mlade noge.

Petrona se poda po travni meji. Rosa ni bila mrzla, žarno se je lesketala povsodi, kjer so padali na njo žarki izhajajočega solnca, in po travi so skakale svetlozelene kobilice, cvrčaje si dobro jutro!

Tako se je zdelo Petroni. Tiči čivkajo in žvižgajo, škrjanček poje najlepše med vsemi, cvetoče žito širi močno vonjavo in celi svet se raduje tega krasnega živenja! Kaj bi ona edina tugovala, ko jej pravi srce, da se ljubi povrne, da jo le ugleda v atlasovem krilu!

Tako lepo je minila Petroni pot. Prišedši v mesto in plačavši dva novca za stan na trgu, razgrne plahto in položi na njo vse, kar ima na prodaj.

Piška ima nogi zvezani in zvedavo se ogleduje na vse strani, bogme, ni se domislila, da jo hoče njena varhinja prodati.

Petrona se postavi kraj svojega blaga in naslanjaje se na zid hiše, kjer je navadno vselej stala, pregleduje po trgu. Ni še bilo mnogo prodajalcev ni kupcev. [illegible] oglasila se ni danes pri nebeni.

V duhu vedno računi, ali mnogo strži, in nje pogledi se obračajo na prvo razkladnico, kjer je imel židovski trgovec veliko izbiro modnega blaga in pisane slovaške robe. Brž ko vse proda, pojde v prodajalnico izbirat si zelenega atlasa.

«Počem so ta jajca?» pobara po mestno oblečena dekla Petrono.

«Po dva novca» odgovori uljudno Petrona iz mislij se probudivša:

«Smela bi jih dati po enajst za dve šestki: saj so drobna», meni kupovalka.

«O niso drobne», trdi Petrona, «in že ne nesejo kure toliko».

Dekla ne reče nič na to; šepetavo prešteje jajca in, položivši je v vrečo, plača za nje Petroni šestdeset novcev.

«Ta sem dobro prodala», misli Petrona, gledaje za odhajajočo deklo; ta se vsaj ni z menoj pol ure prepirala».

Dober začetek nosi srečo za seboj. Tujka pride in kupi ves mak. Ko ga da dekle v vrečo, obrne se še k Petroni z vprašanjem: «Koliko hočete za to piško?»

«Rada bi dobila za njo devetdeset novcev», pravi obotavljivo deklica, in srce jej začne hipoma burno tolči. — —

«Toliko ni vredna; ni dobro pitana», meni tujka po navadi.

«O jaz sem jo dobro redila», upa si deklo trditi; «često sem jej dala žita; saj je bila tudi moja».

«Ako hočete, dam vam za njo osemdeset novcev», reče tujka malomarno.

«Pa jo vzemite, gospa», pravi po kratkem pomišljenju deklica naglo, želé, da bi končala to sitno prodajanje. Kako trepeta uboga piška v gospojinej roki, kako otožno gleda! (Dalje pride).

Razgled po svetu.

Avstrija. — Delegacije se otvorijo 16. maja. — Dunajski ognjegasci so bili ustavili delo, ker niso zmagali v svojih zahtevah; vendar so se zopet poprijeli dela. — Deželnozborske volitve za Štajersko, Koroško, Šlezijo in Trst bodo v jeseni. — Cesar je dovolil razpisati deset potovalnih ustanov po 300 gld. za profesorje zemljepisja in naravoslovja. — Avstrijska in Ogerska vlada sta se zjedinili, da je poskusiti, ako bi se dal jednotno urediti železniški cenik v celi monarhiji. — Naučno ministerstvo je potrdilo osnutek Valvazorjevemu spomeniku v Ljubljani. Izdela ga kipar Gangl na državne stroške. — Na prošnjo generalne prokurature je najvišje sodišče odločilo, da so tudi oklici glede občinskih volitev politični akti in ne krajna reč, vsled česar se smejo taki oklici le s privoljenjem cenzure prilepli in sploh izdati. Pravosodno ministerstvo je v tem zmislu obvestilo državna pravdništva. — Ministerski predsednik Badeni se zelo zanima za uravnavo razpora mej trentinskimi poslanci in za trentinsko avtonomijo. Predloži baje v istem zmislu načrt zakona deželnemu zboru.

Prebivalstvo avstro-ogerske monarhije. — Po sporočilih dunajskega in budimpeštanskega statističnega urada je štela avstro-ogerska monarhija koncem 1895. leta: 43,680.000 prebivalcev, in sicer 21,540.000 ali 49·3% Slovanov (14,805.000 v Avstriji ter 6,735.000 na Ogerskem). Po narodnosti je bilo v vsej monarhiji z Bosno-Hercegovino vred: Nemcev 10,960.000 ali 25% (8,840.000 v Avstriji); Čehov in Slovakov 7,700.000 ali 17·7% (5,720.000 v Avstriji); Madjarjev 7,508.000 ali 17% (8000 v Avstriji); Hrvatov in Srbov 4,879.000 ali 11% (679.000 v Avstriji); Poljakov 3,900.000 ali 9%, Rusinov 3,668.000 ali 8·5% (1,278.000 na Ogerskem); Rumuncev 2,240.000 ali 5% (218.000 v Avstriji); Slovencev 1,325.000 ali 3%, Italijanov 729.000 ali 1·8%. Po veri pa: rimokatolikov 28,470.000, grkokatolikov (unijati) 4,527.000, evangelikov 4,025.000 grško-vshodnih (pravoslavnih) 3,885.000, židov 1,920.000; mohamedancev 532.000; inovercev in brezvercev 41.000. V Avstriji je bilo rimokatolikov 19,490.000, unijatov 2,835.000, evangelikov 450.000, pravoslavnih 560.000, židov 1,176.000; v Ogerski, Hrvaški, Slavoniji in Bosni: rimokatolikov 8,952.000, unijatov 1,692.000, evangelikov 3,575.000, pravoslavnih 2,670.000, židov 736.000 in mohamedancev 532.000.

Ogerska. — Ogerski ministerijalni svetovalec Beksich je izdal knjigo, v kateri dokazuje na temelju statističnih podatkov, kako propada madjarsko pleme v čisto madjarskih občinah. V raznih takih občinah pada število porodov že od leta 1885. tako rapidno, da madjarski element gineva skoro popolnoma. Zaradi tega priporoča Beksich v svoji knjigi način, kako naj „modra“ vlada nastoja vsaj na to, da politiški asimiluje razna nemadjarska plemena z madjarskim, kajti ječek madjarski da niti najmanj ni sposoben za asimilacijo. No vlada madjarska zares „asimiluje“, to se pravi: pomadjarjuje z silo nemadjarska plemena, v prvi vrsti Slovake in Rumune! — Madjarska vlada je povabila k razstavi vse avstrijske državne poslance in člane gosposke zbornice. Kakor kaže, temu pozivu se odzove le pičlo število poslancev. Dobropoučeni dunajski dopisnik „Naše Sloge“ piše namreč o tem: „Vsano je, da bode madjarska vlada letos slavila tisočletnico obstanka madjarske države. Za to slavo se pripravlja, na to slavo pozivlja na vse strani. V nje imenu je ministerski predsednik Ogerski doposlal ministerskemu predsedniku avstrijskemu dopis, s kojim pozivlja obe zbornici državnega zbora na slavo v Budimpešti, ki se ima vršiti dne 8 junija t. l. Ta dopis je razdelil predsednik poslanske zbornice med poslance, naprosivši jih, naj se prijavijo v pisarni državnega zbora oni, ki žele prisostvovati omenjeni slavnosti. Mi ne vemo, dali in koji poslanci so se prijavili, čuli pa smo, da na te slavnosti ne pojdejo ni hrvatski, ni slovenski, ni češki, ni maloruski, ni poljski poslanci, terej ne pojdejo poslanci nijednega slovanskega naroda. Le-ti da nimajo nobenega razloga, da bi proslavljali tisočletni obstanek madjarske države; le-ta da znači tolikoletno gospodstvo Madjarov nad deli raznih slovanskih narodov. Iz tega vzroka ne bi smeli niti Rumuni in Nemci. To vse velja seveda za neodvisne poslance, ki mislijo in delajo s svojo glavo in ki nočejo slaviti slave na nikogar povelje“. — Razni novi škandali prihajajo zopet na dan. O Pulszkyjevi reči pišejo, da je pobotana. Dognali so namreč, da je vse v redu, a Pulszky da se je ogrešil le v toliko, ker ni polagal pravočasno računov radi prejobilega dela. Ko so reč odkrili, spravili so Pulszkyja kot umobolnika v bolnišnico, sedaj javljajo — namreč po poravnavi — da je mož pri zdravi pameti. Mož je pristaš vladnega sistema in Banffijeve večine. — V narodnem kazinu so zasačili zopet enega poslanca, kateri je sleparil pri hazardni igri. Te je že drugi. — V proslavo milenija je vlada predložila načrt zakona za razne spomenike v Budimpešti in na deželi. Ustanovi tudi 100 ljudskih šol — seveda z madjarskim učnim jezikom. Ali dobé ogerski Srbi tudi kakšno šolo, ker podpirajo Madjarje? — Madjarska vlada je namenila, skrčiti cerkveno avtonomijo srbsko. V to svrho je bila sklicala zaupni shod srbskih poslancev, da izvé od njih mnenje glede spremembe sedanjega statuta, po katerem ni dovoljeno vladi mešati se preveč v cerkvene reči srbske. Zastopniki Srbov so se izjavili nasprotnim spremembi in vlada je ostala z dolgim nosom. Da ne odneha od svoje zahteve, je gotovo. Ako ne bodo Srbi složni, se lahko zgodi, da pridejo ob cerkveno avtonomijo, katera je Madjarjem mrčes v očesih.

Italija. — O poneverjenjih, ki so prišla na dan, potihnila so h krati vsa službena poročila in skoro bi bilo misliti, da si je vso to zlobnost izmislila koja, padli Crispijevi vladi sovražna glava, ako ne bi se tu pa tam pojavil koji list, ki pazi, da stvar ne bi morda „zaspala“. Marsikoji časopis pa je jako dobro poučen o teh poneverjenih. Rimski „Don Chisciotte“ n. pr. vé kar naravnost povedati, da so denar, dospeli za bednike v Kalabriji, ki so trpeli škodo vsled potresa, porabili — za volilne agitacije. — V Siciliji, sosebno v Kataniji, proslavljajo De Felice Giuffrida vedno še kakor pravega triumfatorja. Pojédine, bakljade, podoknice njemu na čast se na dnevnem redu. In oblasti so navzlic tem pojavom popolnoma pasivne, kajti karkoli se dogaja, dogaja se v okvirih miru in reda. Tudi to je značilno! — Uradno se je razglasilo, da so ujeli Abisinci pri Adui 4055 laških vojakov, 200 podčastnikov, 254 višjih in nižih častnikov in 2 generala. Pogajanja radi izročbe ietnikov še niso dognana, kajti Abisinci so stavili take pogoje, katerih ne more sprejeti Italija. Menelik zahteva namreč 1000 frankov za vsakega vojaka in 10.000 za vsakega častnika. — Poročajo o neki novi zmagi Italijanov nad Abisinci. — Menelik baje želi miru, vsekakor pa do jeseni, dokler ne neha deževje. — Pri nadopolnilni volitvi za poslansko zbornico v Carpi je bil izvoljen revolucijonarni socijalist Bertese proti generalu Fanti-ju. — Za Sicilijo je imenovan kot civilni poverjenik grof Condrochi. — Iz Rima poročajo, da se je zgodil tam nenavaden slučaj, zaplenjeni so bili namreč nekateri časopisi. Mej njimi je bil tudi uradni „Corriere di Napoli“. Vzroki so morali biti gotovo tehtni.

Ostale države. — Francosko ministerstvo je doživelo zopet poraz v senatu, — kateri je sprejel predloženi predlog o nezaupnici. Ministerstvo pa vzlic temu ni odstopilo, ker uživa zaupanje poslanske zbornice. — V Španiji bodo kmalu volitve za zbornico. Vlada dela na moč, da dobi večino. One občinske zastope, kateri so bili v opoziciji proti njej, je razpustila. Poročajo, da je takih 106, a proti 1200 obč. odbornikom je odredila preiskavo. Takšni pa ne smejo voliti. Preiskava konča po volitvah. Torej škandal in nasilje v vseh „modernih“ državah! — Nemški cesar je bil v Palermu. Na parniku „Sardegna“ so mu priredili banket; cesar je nazdravil italijanskemu kralju in njegovi hrabri vojski (valoroso esercito).

Ostala Slovenija.

Trst. — Mestni zastop tržaški je odločil 50.000 gld. za ustanovo deželne hiralnice v spomin 50-letnice vladanja našega cesarja. Zapomniti si je treba, da ni bilo v tej seji radikalnejših življev à la Spadoni, Rascovich, Banelli itd. Okoličanski poslanec Dolenc je bil predložil, naj se v isti spomin imenuje tržaški Corso z imenom našega cesarja. Predlog je bil izročen delegaciji v poročanje. Ali pride kdaj na dnevni red, je seveda vprašanje, kajti našemu cesarju ni ime Umberto. — Ker se bližajo mestne volitve, pričeli so že konservativni gospodje zasledovati na zgoraj. G. kr. konservativec baron Reinelt je pričel prvi trositi nekaj od svojih „krvavo zasluženih“ milijonov v slavo Rinaldinijevo. V to svrho je povabil k sebi na pojedino vse drage prijatelje — konservativce in liberalce ter zastopnike rudečkarjev à la Angeli in „compagnia bella“. Prikazal se je v družbi tudi gosped namestnik, da se baje osebno prepriča v položaju. Prihodnost nam pokaže, kar se je doseglo pri tej pojedini.

Istra. — O zmagi v obč'ni Boljun poroča „Naša Sloga“ te-le podrobnosti: „Star pregovor pravi, da vsaka batina ima dva konca, a srečen ni oni, ki ima v rokah debeleji konec. Ta debeleji konec so držali do sedaj boljunski šarenjaki in italijanske podrepnice, ali slednjič so ga jim junaški iztrgali naši občinarji. Dolgo so zatezali v Boljunu z volitvami, ali tudi temu zatezanju je moralo bit jedenkrat konec. In došel je za odpadnike ta nesrečni konec, kajti izgubili so debeleji konec batine. V III. razredu je glasovalo 124 naših in 4 protivniki; v II. je glasovalo 62 naših in 11 protivnikov, v I. razredu pa 25 naših, protivnih pa — noben“. — Nekateri časopisi so sporočili, da vlada premesti deželni zbor isterski iz Poreča v Pulj, ako bi se to zgodilo, bi bilo v korist sami deželi, kajti Poreč ni vreden te časti. — Za Motovun je imenovan c. kr. notarjem neki Carlo Mecchia in je pooblaščen uradovati italijanski in nemški; hrvaški ni potrebno, seveda! — V Rovinju so zasačili dva služabnika državne železnice, katera sta skozi 18 let kradla razne reči iz raznih pošiljatev. Oba sta Italijana. Italijanski časopisi so o tem tihi. — Kastavsko občinsko zastopstvo je izvolilo gospoda Vinka Marjanovića ravnateljem občinskih uradov. Gosp. Marjanović je bil doslej občinski tajnik v Pazinu. Radi tega je razpisano mesto občinskega tajnika v Pazinu z letno plačo 800 gld. Zraven je razpisano še mesto nadredarja z letno plačo 480 gld. in redarja z letno plačo 360 gld. Prošnje do 15. t. m.

Kranjska. — Deželna vlada je povrnila po mestnem zastopu ljubljanskem glasovani in predloženi regulacijski načrt za zgradbe v Ljubljani s pristavkom, da naj občina mej tem podeljuje stavbinska dovoljenja. Ta odlok deželne vlade je silno razburil ljubljanske kroge, kajti baron Hein — častni meščan ljubljanski — je pričel zopet kazati rožičke ter nagajati! — Hvaležnost častnega meščana! Previdnost, kje si bila?!

Še nekaj — v čast bell Ljubljani. — „Slovenski Narod“, prinašaje poročilo o seji občinskega sveta ljubljanskega, javlja ozirom na gornji vladni odlok: „Nadalje je naznanil župan Grasselli, mu da je včeraj došel od c. kr. deželne vlade odlok o predloženem regulacijskem načrtu za Ljubljano. Dopis slove v slovenskem prevodu“ itd. Kaj pomeni v slovenskem prevodu, ni potrebno tolmačiti človeku, ki misli s svojo glavo. V Ljubljani, v središču Slovenije, po narodnem zastopu izvoljeni župan je sprejel od deželne vlade kranjske dopis, ki ni bil spisan v slovenskem jeziku. Vladni dopis je bila rešitev na ulogo mestnega zastopa. Ker mora slediti rešitev ulog v onem jeziku, v katerem so bile spisane iste, smo radovedni izvedeti, ali je bila uloga mestnega sveta ljubljanskega — odnosno magistrata — v tej reči predložena v nemškem ali slovenskem jeziku? Ako je bila v prvem, vladna rešitev v neslovenskem jeziku je opravičena, ali ne tako postopanje v uradovanju stoinega mesta slovenskega. Ako je bila vloga predložena slovenski, tedaj moramo mi goriški Slovenci le obžalovati da nas gospoda v Ljubljani tako izdatno podpira v naši borbi za slovensko uradovanje. Kaj porečejo k temu naša županstva, ko sprejmejo glavarstvene odloke v nemškem jeziku? Zadnja leta so bila toliko odločna, da so z malo izjemo odločno zavračala nemške dopise, a pri takem vzgledu glavnega mesta slovenskega se lahko pohujšajo. Za kar se potegujejo primorski Slovenci, proti temu delajo v Ljubljani, — na splošno sramoto Slovencev. In narodni mestni zastop ljubljanski je požrl to grenčico! — To v spomin Ljubljani o priliki „Sočine“ petindvajsetletnice! — Koncert „Glasbene Matice“ bo še-le torek 14. t. m., ker ima v soboto dramatično osebje slovenskega gledališča svojo predstavo. Čisti dobiček „Matičinega“ koncerta na Dunaju je 1202 gld. Dunajski reveži dobe 600 gld., društvo rdečega križa in rešilno društvo po 250 gld., ostanek se razdeli med ijudske kuhinje.

Štajersko. — Prošli teden je bila razprava pred porotniki v Celju radi nekega umora. Obdolženec zagovornik dr. Dečko je zagovarjal v slovenskem jeziku zatoženca, na kar se je oglasil eden porotnikov, in izjavil, naj mu po nemški ponovi svoj zagovor. Temu je dr. Dečko deloma zadostil. Nemški listi napadajo radi tega dra. Dečka in mu očitajo narodno nestrpnost. Taki so! Sebi hočejo ohraniti vse, nam pa ne dajo ničesa. — Učiteljsko društvo za celjski okraj je imenovalo g. Ant. Brezovnika častnim članom. Čestitamo! — Na mesto g. prof. Zavadlava pride kot profesor slovenščine na celjski višji gimnaziji g. dr. Korun s kranjskega gimnazija. — Celjski „Sokol“ priredi 19. t. m. v hotelu „pri zamorcu“ sokolsko slavnost s telovadbo. — Čisti dobiček celjske posojilnice je dal l. 1895. znesek gld. 15.490·65. Denarnega prometa je imela gld. 2,718.498·10. Južno-štajerska hranilnica pa je imela gld. 8.333·98 čistega dobička in gld. 1,949.445·49 prometa.

Razgled po slovanskem svetu.

Hrvaška. — Prošli teden je bival rumunski kralj v Zagrebu; zadržal se je tamkaj ves dan. Šel je v Opatijo v spremstvu svoje soproge. Pri sprejemu so bili navzoči ban Hedervary in drugi dostojanstveniki ter veliko občinstva, katero je kralja pozdravilo z burnim „živio“ in „Sedraesca“. Ali pojavili so se tudi izrazi nejevolje proti banu, kateremu so upili „pereat“ ter proti Madjarjem z „Abzug Madjarji“ itd. Kralj se je zadržal v Zagrebu le en dan. Ogledal si je vse mestne znamenitosti ter potem odpotoval naprej. Kot pri sprejemu, tako tudi pri odhodu je bil pozdravljen po množici in dostojanstvenikih. — V zadnji številki smo objavili po hrvaških časopisih vest, da je zapustil neki trgovec v Oseku 60.000 kapucinskemu samostanu. Sedaj temu oporekajo. Bila je menda le želja in pa raca prvega aprila. — Plemeniti madjarski vitezi, pripravljaje se za milenijski švindel, pričeli so izdajati snopiče, v kat rih prinašajo slike iz razstave in drugih okrajev Madjarske; opisi so v madjarskem, nemškem, francoskem in angleškem jeziku. Ko bi se oni držali poštenosti in bi prinašali razne slike pod pravim imenom, bi ne imel nikdo nič proti temu lepemu podjetju. No ni tako, kajti v snopičih prinašajo slike iz čisto hrvaških krajev ter jih prikazujejo nevednemu svetu kot madjarsko last, a kar je še najgrše, pomadjarujejo hrvaška imena. Česar nimajo doma, si izposodijo pri Hrvatih, pa le pod svojo tvrdko. — Reški zastop je sklenil, dovoliti 2000 gld. v podporo onim mestnim revežem, kateri bi si hoteli ogledati madjarski milenijski švindel, in 300 gld. pa delavcem v isto svrho. Tako agitujejo povsod, kjer le morejo, da si zagotove uspeh. — Zopet pišejo hrvaški časopisi, da odstopi oddelni predstojnik za uk in bogočastje dr. Izidor Kršnjavi. — V Zagrebu so zgradili umetniški dom za slikarje in kiparje. Notranjost je urejena po vseh zahtevah lepe umetnosti; prostora je za šest hrvaških umetnikov.

Dalmacija. — Lansko leto smo sporočili, da je prestopilo k unijatom (grško-katoličanom) veliko število prebivalcev iz vrliškega okraja. Kako sedaj poroča „Srpski List“, isti so so zopet povrnili v naročje pravoslavne cerkve. — Dalmacija bo zvezana s Srbijo z železnico čez Valjevo. Namreč Srbija dogradi železnico iz Belgrada do bosanske meje, bosanska vlada pa jo zveže od meje do Sarajeva. Tako bo otvorjena pot iz Balkana v Splet in Metković. — Društvo češke opere predstavlja že v splitskem gledališču. Prvič je nastopilo drugi velikonočni praznik.

Češka. — Dijaški društvi „Slavija“ in „Husov fond“ baje nič veselo ne prospevata ne po številu članov ne po gmotnih sredstvih. „Slavija“ šteje komaj 500 od 3000 čeških visokošolcev; v gmotnem oziru mu gre tudi slabo. Tudi „Husov fond“ nima več nego 1200 gld. premoženja. — Na prostoru bivše narodopisne razstave v Pragi bo meseca maja velika kmetijsko-gospodarska, v juliju gostilniško-mesarska in v avgustu velika mednarodna lekarniška razstava. Tako imajo Pražani vedno kaj novega po uzoru največjih evropskih mest.

Bosna-Hercegovina. — Kakor poroča splitsko „Jedinstvo“, neki ruski pisatelj je prepotoval vso Bosno-Hercegovino pod neznanim plaščem, da se prepriča osebno o tamošnjih odnošajih. Zahajal je baje v najmanjše kotiče, a se ni mogel prepričati o temeljitosti napadov na bosansko vlado, pač pa o nasprotnem. O tem svojem popotovanju izda posebno knjigo, v kateri opiše resnično položenje. — V Mostaru se je vršila prošli teden sodnijska razprava proti trem pravoslavnim igumanom, kateri so ponaredili v svojo korist oporoko trebinjskega župana Cerovića. Razun teh je bilo obtoženo tudi več pravoslavnih trebinjskih meščanov. Razprava je bila zeló zanimiva, ne samo radi obdolženih oseb, marveč radi predmeta samega. Od obdolžencev je bilo obsojenih: sedem od 3 mesecev do 3½ leta zapora, mej njimi tudi dva igumana (duhovna); eden na 2½, drugi na 2 leti ter na zgubo duhovniške časti, — dva obdolženca sta bila oproščena.

Srbija. — Neki sodni tajnik iz Belgrada je ponaredil menjic do 12.000 frankov in je hotel pobrati kopita čez meje v Turčijo, kar se mu pa ni posrečilo, ker so ga ujeli. — Uradne „Srbske Novine“ so prinesle ukaz o izpeljavi vojnega preustrojstva in ustanovi novih polkovnij. Novi vojni zakon se kmalu izvrši. Po istem bo več 20 batalijonov navadnega možtva, katero bo razdeljeno le v kore in brigade. — Kralj Aleksander je odpotoval v Atene; mati mu Natalija pa je šla v Biarritz. — V Belgradu prične izdajati hercegovski priseljenec Derviš beg Ljubović časopis „Bosansko-hercegovski glasnik“. Tiskan bo v srbskem, turškem in francoskem jeziku. — Belgradski „Odjek“ naznanja, da so srbskemu finančnemu ministru bili ukradeni vsi dokumenti na popotovanju v Pariz ter da so se mu morali doposlati prepisi. — O žalostnih odnošajih v Srbiji poročajo največ sami domači časopisi. Oni odprto pišejo, ne prikrivajo sramote, da s tem opozorijo na dolžnost one, kateri so v to poklicani. V nekaterih krajih se dogajajo razbojništva po belem dnevu. Tako poročajo, da so v vasi Majdan-Pek napadli razbojniki najprej pošto, potem druge zasebnike, ker v vasi ni že več let ne državne in ne občinske oblasti, a zaradi varčevanja ni niti redarjev, da imajo razbojniki prosto roko.

Bolgarija. — Bolgari živé ne samo v kneževini (3½ milj.) nego tudi v Turčiji, (1.500.000), v Srbiji, (200.000) v Rumuniji (200.000) in v Rusiji (100.000), nekoliko tudi na Ogerskem in Hrvaškem (krog 40.000). Carigradska konferencija velevlastij bila je v svoj čas pristala, da se osnuje velika avtonomna Bolgarija. Bolgari, imajoči to bodočnost pred očmi, mnogo žrtvujejo zlasti za bolgarske šole v Turčiji. — V Plovdivu izšla je knjižica s poročilom bolgarskih šol v Turčiji za 1894. za kosovski, bituljski in solunski vilajet, ki imajo skupno 2,025.520 preb.; največ Bolgarov, potem Albancev in Srbov. — Ljudskih šol bolgarskih bilo je v kosovskem vilajetu 105 s 4208 dečki in 1149 dekleteci, — v bituljskem 198 z 8136 dečki in 2846 dekleti — v solunskem 221 z 9897 dečki in 2261 dekleteci. Srednjih šol bilo je 12 v kosovem, 12 v bituljskem, 24 v solunskem vilajetu, skupej s 1401 dečki in 296 deklicami. — Skupej bilo je 693 učiteljev in 132 učiteljic. — V Solunu je 7 razredna bolgarska gimnazija z dvema pedagog. kurzoma, s 165 učenci; ženska gimnazija s 76 učenkami. Za učitelje potrosi se 678.792 frankov. „S. S.“

Rusija. — „Ruski praviteljstveni viestnik“ je razglasil popolen naslov ruskega carja. Naslov glasi: „Mi po milosti in pripomoči božji Nikolaj drugi, car in samovladalec vse Rusije, Moskve, Kijeva, Vladimira, Novgoroda, car kazanski, car astrahanski, car poljski, car sibirski, car tavrijskega Kersonesa, car gruzki; vladalec Pskova in veliki knez smolenski, litavski, volinjski, podeljski i finski; knez estlandski, livonski, kurlandski in semgalski, samogitski, bjelostočki, kazelski, tverski, jugorski, paranski, vjatski, bolgarski itd.; vladalec in veliki knez dežele nižje-novgorodske, černigorske, rjazanske, polocke, rostovske, jaroslavske, bjeloserske, udorske, obdorske, kondjiske, witebske, uslislavske in področja vsega severja; dalje vladalec iberske, kartalske in kabardinske dežele in armenskega področja; nasledni vladalec in gospodar čerkeških ter gorskih knezov in drugih; vladalec turkestanski, nasledni knez norvežki, vojvoda slezvig-holšteinski, stormarnski, ditmarski in oldenburžki itd. itd.

Raznoterosti.

Abesinec v avstro-ogerski vojski. — Izvestno je malokomu znano, da služi v naši vojski Abesinec, sin onih afričanskih planin, katerim sedaj vlada blagodušni Menelik. Ta Abesinec v avstrijski vojski služi že skoro 40 let našemu vladarju ter je dandanes obče spoštovan častnik: podpolkovnik Mihalj Fadlallah el Hedad, sedanji poveljnik ogerske državne kobilarne v Debrečinu. Sedanjega podpolkovnika Fadlallaha našel je pred kakimi 50 leti misijonar in poznejši konzul Hansal v Kartumu, kjer ga je odkupil za težke novce nekaterim trgovcem s sužnji. Deček je bil bržkone iz okolice Gondorja, sedanjega glavnega mesta države Šoancev in prestolnice Menelikove ter arabskega pokoljenja. Ker je bil fantič zeló bistroumen, zanimal se je Hansal posebno ljubeznijo zanj. Poučil ga je v katoliški veri in Mustafa Fadlallah dobil je pri krstu ime Mihalj. Pozneje je poslal Hansal dečka na Dunaj, kjer je vstopil v vojaško šolo na stroške Nj. Vel. cesarja. Mladi Abesinec se je učil zeló marljivo; postal je častnik, in leta 1879. bil je že ritmajstor. Ker pa se je častnik Fadlallah posebno dobro umel na vzgojo konj, premestili so ga k žrebčarstvu. Tam si je stekel posebnih zaslug ter ga je cesar odlikoval z viteškim križcem Fran Josipovega reda, leta 1895. pa je bil imenovan samostalnim poveljnikom kobilarne v Debrečinu.

Nezadovoljen pomiloščenec. Nedavno tega je dunajsko sodišče obsodilo kovaškega pomočnika Črjaka, rodom Kranjca, na smrt, ker je na grozovit način umoril svojo ljubimko. Te dni se je Črjaku naznanilo, da ga je cesar pomilostil. Črjak je bil kaj neugodno presenečen in je dal s krepkimi izrazi duška svoji veliki nezadovoljnosti, da ne bo povišan na vešala.

Najnovejša prerokinja. — V Parizu je hči nekega odvetnika Conedona obudila veliko senzacijo. Lepo in imovito dekle spopade časih katalektično spanje in takrat se ji po njeni trditvi prikaže arhangelj Gabrijel ter jej razkrije prihodnost. Deklica napoveduje, da bo Francija kmalu zapletena v strašno vojno. Francoski listi poročajo o tej prerokinji jako resno. „Temps“, sila resnoben in dolgočasen kakor kak uraden list, zahteva, naj policija prepove lepi prerokinji izvrševanje nje poklica, ker preveč razburja ljudstvo, framasonski listi pa trde, da gospodične prorokinje ne obiskuje arhangelj Gabrijel, nego knjigovodja neke sosedne trgovine.

Dva Bošnjaka in 200 Gradčanov. V Gradcu je v neki gostilni nastal prepir med vojaki in gostilničarjem. Ko so redarji zaprli nekega infanterista 27. pešpolka, hoteli so Gradčani pokazati svoj pogum in ga rešiti. Redarji so komaj infanterista, braneč se pred ljudstvom s sabljami, zavlekli v stražnico. Nad dve sto zbranih ljudij je čakalo kričaje pred stražnico, in ko je prišla vojaška patrolja, en desetnik in dva Bošnjaka, in gnala „Belgijca“ v kosarno, hoteli so ga vojakom iztrgati, češ, da Bošnjaki ne smejo Gradčana zaprети. Ko so začeli na stražo kamenje metati, sta vojaka dvakrat ustrelila v zrak — in zdaj so pokazali graški pobalini svojo pogumnost. Bežali so na vse strani, posebno v bližnji drevored.

Velike vojaške vaje se bodo vršile letos v Gališki. Listi poročajo, da take velikih vaj sploh še nikdar ni bilo v Avstriji. K vajam pride tudi cesar.

Dežniki za konje. — Dva ameriška izumitelja sta vzela patent na svoj dežnik za konje. „Marela“ je sestavljena po posebnem sistemu in se pričvrsti na oje.

Otrok s slonjim nosom. V Pilgramu na Češkem je porodila te dni neka Kocianova dečka s slonjim nosom, dolgim 25 cm. Žena navaja kot vzrok, da jo je poškropil z vodo slon, ko so ga po ulicah vodili.

V Plovdivu na Bolgarskem so letošnji post židje ukradli nekega 5-letnega dečka katoliških starišev in ga umorili. Kaj tacega se skoro vsako leto v tej ali oni deželi zgodi. Nekateri židje hočejo namreč vsako Veliko noč rabiti kri nedolžnih kristijanov.

Književnost.

Kratki hrvatsko-ruski i rusko-hrvatski riečnik. — Sestavil A. Suvorov. Cena 50 novč. U Zagrebu. Tisak Dioničke Tiskare. 1894. 112 str. v mali 8°. — Tako je naslov knjižici, katero smo prejeli v dar od gospoda pisatelja, ki biva že več časa v Gorici. Slovar je sestavljen tako, da so v njem zbrane le take besede, ki si niso podobne ali enake. Cujemo, da pripravlja g. pisatelj takšen slovarček tudi za Slovence ter je za to prišel nalašč v slovensko kraje. Priporočamo toplo to knjižico. (Glej oglas).

Foulard - Seide 60 Kr.

bis fl. 3·35 p. M. japanesische, chinesische etc. in den neuesten Dessins und Farben, sowie schwarze, weisse und farbige **Henneberg-Seide** von 35 kr. bis fl. 14·65 per Meter — glatt, gestreift, karriert, gemustert, Damaste etc. (ca. 240 versch. Qual. und 2000 versch. Farben, Dessins etc.) Porto- und steuerfrei ins Haus. — Muster umgehend. Doppeltes Briefporto nach der Schweiz. [2]

Seiden-Fabriken G. Henneberg (k. u. k. Hofl.), ZÜRICH.

Oglas!

Podpisani naznanja sl. občinstvu, da je odprl v **Rožni dolini** (Rosenthal) **novo restavracijo**

„Tivoli“.

V isti toči izborno pijačo ter postreže z zdravimi mrzlimi jedili.

Priporoča se rojakom v Gorici za blagohotno obiskovanje.

JOSIP TOROS,
restavrater.

72 3-1

HARMONIJUM IZ DRUGE ROKE

bi kupil Andrej Bratina v sv. Tomažu pri Sv. Križu-Cesta.

73 Pismene ponudbe pošiljati je njemu.

КРАТКІЙ
ХОРВАТСКО-РУССКІЙ
СЛОВАРЬ
(Kratki hrvatsko-ruski slovar)
in 71 3-1
Riečnik za prevodjenje s ruskoga na hrvatski.
Sestavil A. C-B-P-B-'b.
Cena 50 kr.
V komisiji pri J. Pallichu
na Travniku.

Za svojo, na veliki in mnogo frekventovani cesti **Trst-Reka**, stoječo hišo in gospodarska poslopja iščem **najemnika**, ki bi mi hotel vzeti v zakup tudi krčmo in ki bi usel **dovoljna sredstva** in sposobnosti za intanovitev prodajalnice z mešanim blagom in z deželnimi pridelki na drobno in debelo.

Pripravljen sem v prvem letu vdeleževati se tega podjetja z delom in denarjem.

Radi svoječasne preselitve na Dunaj prodam tudi vse posestvo, ležeče blizu svetovno znanih škocjanskih jam, proti plačilu na desetletne obroke.

Aleksander Mahorčič,
Matavun pri Divači.

23, 14

Hranilnica in posojilnica v Cerknem, registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Bilanca za leto 1895.

Aktiva	Znesek gld.	kr.
Stanje blagajne 31. grudna 1895.	1.923	32
Pri druzih zavodih naloženi denar	81.012	83
Stanje posojil	85.292	38
Nevzdignjene obresti od naloženega denarja	2.849	27
Zaostale obresti od posojil	1.180	55
Zemljišče	420	—
Inventar po odbitku 15%	295	92
Tiskovine	6	75
Skupaj	172.981	02

Pasiva		Znesek gld.	kr.
Račun deležev: glavnih	gld. 4.340·—		
Upravnih	« 430·—	4.770	—
Hranilne vloge 31. grudna 1895.	gld. 159.085·48		
Kapitalizovane obresti	« 5.298·06	164.383	54
Za letó 1896. plačane obresti		1.047	13
Nevzdignjene obrest od deležev		50	34
Stanje rezerve za zgube koncem leta 1895.	gld. 1.327·71		
Vstopnina	« 104·—	1.431	71
Čisti dobiček		1.298	30
Skupaj		172.981	02

V Cerknem, dne 15. marca 1896.

Anton Kosmač st. l. r. tajnik. — **Vekoslav C. Ravnikar** l. r. načelnik. — **Anton Kosmač** l. r. blagajnik.

Peter Bevk l. r. tajn. nam. — **Anton Sedej** l. r. nač. nam. — **Andrej Kobal** l. r. blag. nam.

Ivan Murovec, dekan l. r. — **Janez Mlakar** l. r. — **Andrej Gantar** l. r. — **France Tavčar** l. r.

Ivan Obid l. r. — **Ivan Močnik** l. r. — † **Blaž Rink** podp. **France Tavčar** l. r.

Pregledali ·. s knjigami, kakor tudi z blagajno v soglasji našli.

Fr..šišek Razpet l. r. pregledovalec. — **Peter Jurman** l. r. namestnik.

„Goriška Tiskarna“ A. Gabršček

priporoča:

Koledar za goriško nadškofijo za leto 1896. **po znižani ceni 25 kr.** (Obsega nad 300 stranij) s poštnino vred. — **Funtkove zbrane pesmi** po 50 kr. — **Pagliaruzzi-Krilanove poezije**, I. in II. snopič, vsaki po 50 kr. — Roman **„Bele noči“** po 25 kr. — **Slovansko knjižnico**, celoletno (12 snopičev) gld. 1·80. — **Knjižnico za mladino**, v trdo vezanih snopičih, celoletno (12 snopičev) gld. 2·40.

Raznovrstne tiskovine za županstva, župnije, sodišča itd.

Ivan Domicelj v Korminu

na glavnem trgu v nekdanji Pallovi hiši priporoča rojakom iz Brd svojo **trgovino jedilnega blaga** in domačih, zunanjih pridelkov, n. pr. **sladkor, kavo, riž, olje, moko** in **druge reči**, dalje **petrolij** ter raznovrstne

sveče za cerkve in pogrebe. 68 2

Postrežba je vestna in poštena, cene zmerne.

Bratje Placht,

tovarna za strune in 9, 19-15 glasbeno orodje

Schönbach 379

pri Hebu, Češko

priporočata:

Gosli, strune, loke, cella, citre, kitare, mandoline, piščala, klarinete, svir. iz plate, bobne, harmonike itd. itd.

Aristone, avtomate, lajnice, simfonione, glasovirje, harmonije, orglje itd. itd.

Ceniki zastonj in franko.
Ceniki aristonov itd.
razpošiljajo se le proti doposlanim 25 kr.

Trgovec z vinom na veliko

Anton Pečenko

Vrtna ulica 8 — GORICA — Via Giardino 8

55, 5 priporoča

pristna bela in črna vina iz vipavskih, furlanskih, briskih in istrskih vinogradov.

Dostavlja na dom in razpošilja po železnici na vse kraje avstro-ogerske monarhije v sodih od 56 litrov naprej. Na zahtevo pošilja tudi uzorce.

Cene zmerne. Postrežba poštena.

Rojaki!

Častim se naznaniti slavnemu občinstvu, da sem prevzel staro in dobroznano gostilnico **Za mesnicami** (via Morelli) št. 49.

„Al Cavallino“.

Točim izvrstna pristna domača vina, kakor tudi vedno sveže pivo; postrežem tudi z dobrimi in okusnimi jedili — vse po jako zmerni ceni.

Svoji k svojim!

Priporočam se najtopleje mojim rojakom zagotavljaje točno in dobro postrežbo beležeč udano

ANTON HERDEVIČ, gostilničar.

65 2—2

69, 10-2

Med. dr.

A. POGAČNIK

se je preselil

v via del Ponte nuovo št. 26

(Hmelakova hiša).

Ordinuje tudi pismeno.

Brošure o tuberkulozi po 60 kr.

Kathreiner-
Kneippova sladna kava
je kot primes k bobovi kavi
edino zdrava kavina pijača.

Dobi se povsod, pol kile za 25 kr.

Svarilo! Zaradi ničvrednih ponarejenih izdelkov je treba paziti na izvirne zavoje z imenom **Kathreiner**

Anker 5, 28-15

Liniment. Capsici comp.

Iz Richterjeve lekarne v Pragi pripoznano kot **izvrstno bol ublažujoče mazilo;** za ceno 40 kr., 70 kr. in 1 gld. se dobi po vseh lekarnah. Naj se zahteva to **splošno priljubljeno domače zdravilno sredstvo** vedno le

Richterjev Liniment s „sidrom“

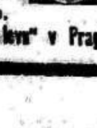

kot edino **pravo** in vzame le tako steklenico, ki je previdena s „sidrom“ kot znano zaščitno znamko.

Richterjeva lekarna „pri zlatem levu“ v Pragi.

Dr. Rosa balzam

za želodec

iz lekarne

B. FRAGNER-ja V PRAGI

je splošno, že 30 let znano **domače zdravilo**, katero uzroča tek, olajšuje prebavo in lehko odvaja.

Pozor! Vsi deli zaboja so previdení z zraven natisnjeno in zakonito priznano zaščitno znamko.

Glavna zaloga: 2, 26-8

Lekarna B. FRAGNER-ja „pri črnem orlu“ v Pragi,

Mala strana, vogel Spornove ulice.

Velika steklenica 1 gld., mala 50 kr.; s pošto 20 kr. več. — Dnevno poštno razpošiljanje.

Zaloga v vseh lekarnah Avstro-Ogerske.

Ozira vreden zaslužek

posebne vrste in dolgotrajnosti ponudi se v vsakej fari *razumljivim, krepostnim in spoštovanim osebam.*

Pismena vprašanja pod „9132“, **Gradec,** poste restante. 32, 25—10

166 do 365 gld. mesečno

lahko zaslužijo osebe vseh stanov . v vseh krajih s prodajo zakonito dovoljenih državnih papirjev srečk, a da ni potrebna glavnica in ...neva.. .st Ponudbe pod **„leichter Verdienst“** na Rudolf Mosse, Wien. 58, 10-4

Želodečne kapljice

lekarničar a C. Brady

(Marijaceljske želodečne kapljice)

pripravljene 4, 32—22

v lekarni angelja varuha

C. Brady-a v Kroměřižu (Moravsko)

staro, priznano in znano zdravilno sredstvo ugodnega in okrepčujočega delovanja za želodec in prebavljanje.

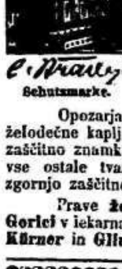

C. Brady
Schutzmarke.

Želodečne kapljice

lekarničarja **C. Brandy-a** (MARIJACELJSKE KAPLJICE) so zavite v posebno škatljico ter previdene s sliko Marijaceljske Matere Božje (kot zaščitno znamko). Pod to znamko mora se nahajati sledeči podpis *C. Brady.*

Vsebina kapljic je napovedana.

1 steklenica stane 40 kr., dvojnata 70 kr.

Opozarjam odjemnike naj ne kupijo ponarejene želodečne kapljice. Pri kupovanju pazili je na zgornjo zaščitno znamko **s podpisom C. Brady** ter zavrniti vse ostale tvarine, kot ponarejene, katere nimajo zgornjo zaščitno znamko ter **podpis C. Brady.**

Prave **želodečne kapljice** so na prodaj v **Gorici** v lekarnah: **Cristofoletti, Pontoni, Gironcoli, Kürner** in **Gliubich.** — **V Sežani** v lekarni **Ritschel.**

Anton Potatzky

v Raštelju štv. 7 v Gorici

prodajalnica drobnega in nürnberškega blaga

na drobno in na debelo.

Jedino 7, 26-8

in najcenejše kupovališče.

Posebna zaloga

za kupovalce in razprodajalce na deželi, za krošnjarje in cunjarje.

Največja zaloga

čevljarskih, krojaških, pisarskih, popotovalnih in kadilnih potrebščin.

Zimska obuvala.

Vozički in stoli na kolesih za otroke.

Strune za godala.

Posebnost: Semena za zelenjavo in trave.

Prosim dobro paziti na naslov:

Na sredi Raštelja štv. 7.

Na dež. jubil. razstavi odlikovan s srebr. drž. svetinjo.
Na lvovski razstavi s prvo ceno — srebrno svetinjo.

Tovarna uzornih telovadnih priprav

JOS. VINDYŠ-A,

v Pragi na Smihovu

(Praha-Smichov) Vinohradská ulice číslo 816.

se priporoča

k popolnemu uzornemu prirejevanju **sokolskih in šolskih telovadnic** po najnovejših pripoznanih in praktičnih sestavih.

V ta dokaz je na razpolago mnogo priporočujočih spričal domačih in inozemskih.

Zagotavlja jedino leto. Cene zeló zmerne, plačuje se pa na mesečne obroke po volji in zmožnosti.

Navadne priprave so vedno v zalogi.

Ceniki, proračuni in načrti za popolne telovadnice pošilja na zahtevo brezplačno in poštnine prosto. 13, 52—15

Poprave izvršuje po najnižjih cenah.

C. kr. privil.

krojaški merni in krojni aparati

Martina Poveraj-a,

trgovca in krojaškega mojstra v Gorici.

Edina in največa zaloga izgotovljenih možkih in deških oblek, vsakovrstnega blaga, površnikov, dežnih plaščev, suknenega blaga za čč. duhovščino, za c. kr. uradnike in c. kr. častnike z vsemi pripravami, za pomladno in letno dobo.

Prodaja blago tudi na metre po tako solidni ceni, da lahko vsakteremu postreže v svoji prodajalnici.

Na zahtevo pošilja uzorce na ogled.

Gotova pomoč krojačem!

Kdor želi imeti kroj vsake velikosti prav po ceni iz papirja, naj naznani širino prsij, se mu pošlje po poštnem povzetju po ti-le ceni: za sako in rokav *70 kr.*, prsnik *40 kr.*, hlače *40 kr.*, vsaka druga suknja 1 gld. 50, 6

Izvrstne c. kr. jedino priv.

škropilnice proti peronospori

inženirja Živica, katere so se splošno razširile radi svoje jednostavnosti, trajnosti, lahke porabnosti pri vsakem obdelovanju trtja itd., prodajamo z garancijo po dosedanjih nizkih cenah

Živic i dr. v Trstu.

Razpošiljamo škropilnice tudi s posodami nove vrste.

Obrazce s cenikom pošiljamo radovoljno in poštnine prosto. Izdelujemo tudi razprašilnike za žveplo in neprenebljive vinske st.skalnice. 6.) 10.4

Važno za vse lastnike vôz!

I. dunajsko-novomeška čistilnica smole in terpetin. olja, tovarna za katranove proizvode in tolščno blago

Franc pl. Fürtenbach

v Dunajskem Novem Mestu.

Vpisana varstvena znamka.

Dosedaj nedoseglijva mažljivost.

Nova specijalna tolšča

za oljne in pololjne osi.

Ne zmrzne, se ne zgreje od tečenja, ne odteče. — Neobhodna za obrabljene osi. Dobra tudi za odprte osi. Porabljiva za vsakovrstne mazalne naprave.

Kemično preiskana! Praktično poskušena!

Brez kisline. Brez vode. Brez smole.

Razpošilja se samo v izvirnih ploščinastih pušicah po 5 kilogramov.

Cene jedni pušici:

70 4-1

V **Avstro-Ogerski** poštnine prosto na vsako poštno postajo	gld.	2·50
V **Bosno in Hercegovino** poštnine prosto na vsako poštno postajo	«	2·75
V **inozemstvo** iz razpošiljalnice v Dunajskem Novem Mestu	«	2·25

Vsi stroji za kmetijstvo!

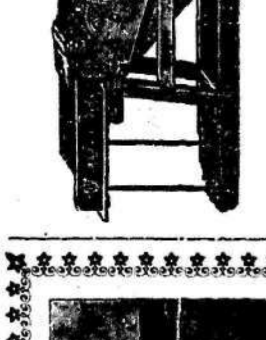

Vsi stroji za poljedelstvo in vinarstvo.

Cene zopet znižane.

Stiskalnice za grozdje diferencijalne sestave.

Ta sestava stiskalnic ima večo stiskajočo moč, nego sestava vseh drugih stiskalnic.

Stiskalnice za olje, hidravlične stiskalnice, škropilnice proti peronospori Vermorelove sestave. Te moje škropilnice so znane kot najboljše in najcenejše: **avtomatične škropilnice, mastilnice s rokkačem, stiskalnice za seno, trijerje** i. t. d. izdeluje po najboljšem proizvodu

Ign: Heller na Dunaju

II/2 Praterstrasse, 49.

Cenike in spričevala razpošilja zastonj. Išče zastopnike

Varovati se je ponarejanj. 38, 24—8

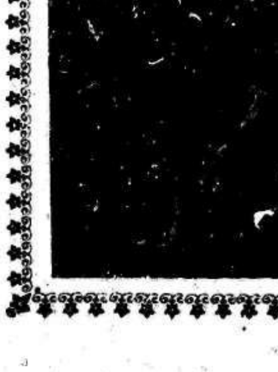

Zastop dvokoles „Swift“ iz orožarne v Steyru

imata podpisana

v Gorici, na cesti Fran Josipa (Corso) št. 4 (nasproti gledišćne kavarne).

Lastna izdelovalnica dvokoles „Iliria“, žičnih blazin (Drathmatratzen). **popravljalnica dvokoles, šivalnih strojev, pušk** itd.

Nunska ulica 14.

Prodajalnico šivalnih strojev, pušk, streljiva in druzega orodja pa imata

SAUNIG & DEKLEVA

v Nunski ulici št. 16. 12, 10

SARG-OVO

pripoznano prepotrebno **sredstvo za čiščenje zob**

veliko **MILIJONOV** krat

preskušeno in uspeh dokazano, zdravniško priporočeno kot najboljše **sredstvo za ohranitev zdravih in lepih zob.** 3, 26—15

Dobiva se povsod

Želodečni in okrepčujoči

eliksir iz kine in železa

je posebnost 6, 15

Cristofoletti-jeve lekarne.

Ima vsebino železa in kine v jednaki množini, je prijetnega okusa ter brez drugih škodljivih tvarin. Uzročuje tek, olajšuje prebavo in premaguje slabokrvnost.

Jedna steklenica 250 gramov stane

80 kr.

Krasne uzorce zasebnim odjemalcem zastonj in poštnine proste.

Krojačem pošilja nefrankovano **bogate nove uzornike.** 37, 16 10

Snovi za obleke

peruvien in dosking za čč. duhovščino, predpisano blago za c. kr. **uradniške oprave, veterane, ognjegasce, telovadce, livreje.** Blago **za biljarde in stole za igro, prevleke za voze. Največja zaloga** štajerskega, koroškega in tirolskega loduna za **gospode** in **ženske** po **izvirnih cenah** v toliki množini, da more nagajati 20-kratnem tekmovanju. **Največja izber** finega in trajnega blaga **za ženske obleke** v najmodernejših barvah. **Snovi, katere se more prati, potni plašči** od gld. 4 do 14 potem **krojaške potrebščine** (kot podstava za rokave, gumbe, igle itd.)

Cene vredno, pošteno, trajno, čisto volneno sukneno blago ter ne cene **krpe,** katere **ne veljajo** niti **krojaškega dela,** priporoča

Joh. Stikarofsky,

v Brnu (Središče avstrijske obrtnije sukna).

Največja tovarniška zaloga sukna v veljavi **pol milijona gld.**

Razpošiljanje samo proti povzetju!

Pozor! Razni agenti in krošnjarji imajo navado prodajati slabo blago kot „Stikarofskyjevo. Da se pride temu v okom, naznanjam p. n. odjemalcem, da ne prodajam takim osebam svojega blaga pod nikakimi pogoji.

„Soča“ bo glasilo «Sloge» v zmislu njenih pravil. — Te poravnave so se veselili eni in drugi, ker so bili že do grla siti srditega boja, ki je trpel $2^1/_2$ leti in ni koristil ne eni ne drugi stranki, ne veri ne narodu. Laškima lista «Isonzo» in «Eco» ni bila nič kaj ljuba ta sprava, kar je bil za obe strani najboljši dokaz, kakó zeló je bila potrebna. „Soča“ je obema listoma lepó odgovorila s člankoma „Naša sprava“ v št. 3., 4. in 5. Pa tudi „Novice“ so dobile kratek, pa dober odgovor. Spravo je odločno odobril tudi dr. Lavrič in jo lepó zagovarjal v „Isonzu“, kateremu je dal odgovor na neko vprašanje.

7. štev. „Soče“ z dné 17. februarja leta 1876. je že priobčila potrjena pravila „Sloge“. Poziv k pristopu so podpisali Vidic, Ign. Gruntar in Dolenc.

Predno je pa imela „Sloga“ prvi občni zbor in ste zakonito prenehali „Soča“ in „Gorica“, je nakrat preminul nepričakovane smrti — dr. Lavrič dné 3. marca. „Soča“ je takó-le pričela svoje črno obrobljeno naznanilo: „Vzbuditelj našega lista, duša društva „Soča“, oče naših kmeckih čitalnic, voditelj naših ogromnih taborjev, neutrudljiv in pogumen zagovornik varuh narodnih pravic, vnet podpiratelj ljudske omike, skrben svetovalec in blagodušen podpornik šolske mladine, uzor poštenosti in pravega, čistega rodoljublja, naš dr. Karol Lavrič je dne 3. t. m. sklenil svoje, slovenskemu narodu do zadnjega zdihljeja posvečeno in njemu v resnici žrtvovano življenje. itd. — „Goriška Čitalnica“ je razobesila črno zastavo. Naznanilo smrti so podpisali predsedniki: Jeglič za Čitalnico, dr. Jakopič za „Sočo“, dr. Tonkli za „Gorico“, Hafner za „Slavca“. Pogreb je bil velikanski, kakoršnega do tedaj Gorica ni videla.

Na dan 14. sept. so bili konečno sklicani v čitalnične prostore občni zbori vseh treh društev in sicer: „Gorice“ ob 10. uri, „Soče“ ob 11. uri in nove — „Sloge“ ob 1 popoldne. Ker je bilo zeló slabo vreme, ni došlo veliko udov, in občni zbori so bili preneseni na 28. dan septembra. „Gorica“ in „Soča“ ste imeli edino točko dnevnega reda: razdruženje, ki je bilo tudi soglasno sprejeto. K zboru „Sloge“ je došlo 40 veljakov. Prva točka je bila: razgovor o pomenu in namenu društva, druga pa: „kak mora biti slovenski poslanec za prihodnji deželni zbor“. — Volitve so bile v tem času že razpisane in „Sloga“ je sklicala takoj na 16. dan oktobra občni zbor za proglasitev kandidatov. Proglašeni so bili: Za goriški okraj: dr. J. Tonkli in Povše; za sežanski: V. Dolenc in Ant. Mahorčič v Naklem; za tolminski: Ant. Gorjup in Izidor Pagliaruzzi; za trge: dr. J. Jakopič; pozneje so bili proglašeni tudi kandidatje za veleposestvo in sicer: dr. Aleksij Rojic, A. Malnič iz Kanala in Dan. Godina iz Ajdovščine. — Toda volitve niso bile mirne ukljub temu, da sta se zjedinili obe stranki, kajti osebni razlogi so mogočno posegli umes. V goriškem okraju sta bila močna protikandidata dr. Abram in Faganel; dobila sta 42 in 43 glasov, dočim sta jih dobila Tonkli in Povše po 67 in 69. — Na Tolminskem je bil izvoljen Gorjup soglasno, Pagliaruzzi pa z 39 glasovi, dočim je dobil njegov protikandidat Winkler 35 glasov. — Na Krasu je moral Dolenc odstopiti; izvoljena sta bila Abram in Mahorčič. — Med tem se je odpovedal kandidaturi v veleposestvu g. Godina, a na njegovo mesto je bil postsaljen Ign. Kovačič od Sv. Lucije. — Pri volitvi za trge v Tolminu je bil izvoljen tedanji dvorni svetovalec Andrej Winkler. Tudi v veleposestvu je bila velikanska zmešnjava: volilcev je bilo 103, volilo se je dvakrat, ker pri prvi volitvi sta dobila le Kovačič 63 in Faganel 56 glasov, pri drugi volitvi pa je bil izvoljen Andr. Kocijančič s 46 glasovi.

Tako se je obnesla složna „Sloga“ l. 1876. „Soča“ je pisala, da so uzročile tak razpor „mnoge intrige neznačajnih, sebičnih ljudij, katerim so volitve več privatna nego javna narodna zadeva“. Da le ni bilo takih tudi v — „Slogi“ sami!

Po volitvah je bila „Soča“ zopet v svojem navadnem tiru, boreča se za narodno enakopravnost in blaginjo narodovo v obče. Lep članek je bil oni pod naslovom „Kakó bi se morala urediti Avstrija“, ki je bil priobčen v 50. in 51. štev.; zastopal je seveda proticentralistično stališče.

Leta 1877. je pričela „Soča“ v mirnejših domačih odnošajih, le z dopisniki v „Novicah“ je morala pogosto polemizovati. Takrat je že hudo vrelo doli na Balkanu in „Soča“ je prinesla že v prvi številki istega leta članka: „Mir ali vojska“ in „General Ignatijev“. Potem je pa prinašala natančnejša poročila pod naslovom: „Vojna za osvobojenje Jugoslovanov“. Ta poročila je ljudstvo slastno prebiralo; komaj je pričakovalo vsake številke. Najnovejše vesti z Balkana je dobivala tudi brzojavno iz Trsta. V št. 30. z dne 27. julija je priobčil pokojni A. Č. znamenit članek „Zakaj Slovan sočustvuje z Rusijo in vrlimi Kozaki?“

Z oktobrom l. 1877. se je izvršila pri listu važna sprememba. Ustanovitelj lista in dotedanji urednik, pokojni V. Dolenc, se je stalno preselil v Trst, kjer je kmalu prevzel „Edinost“ od nje ustanovitelja Dolinarja. V Gorici so se mnogi veselili, da je Dolenc odšel; morda ne brez uzroka, kajti zadnje čase ni bil več to, kar je bil nekdaj. Uredništvo po imenu je prevzel g. Fabijani, glavno besedo pa si je znal pridobiti dr. J. Tonkli. Č. g. Mašera je izplačal Dolencu varščino 1000 gld.; to svoto je zložilo več gospodov, a večino je dal Mašera sam. Ti gospodje so dali dru. Tonkliju menda pisano izjavo, da v notranje posle lista nočejo imeti ne upliva ne odgovornost. (Na tej podlagi je potem dr. T. uzročil znani preobrat l. 1889. Jasno je, da po krivici; tisti gospodje, ki so zložili za kavcijo, niso dali dr. T. nikakih pravic, ker jih niso imeli. „Soča“ je prehajala kot tiskovina in obrtno podjetje na drugačen način iz rok v roke). Po odhodu Dolenca v Trst je bil pa glavni urednik g. E. Klavžar do Podgornika, o čemur govori naslednji članek.

Ko je Plevna pala v roke Rusov 11. decembra 1877., je priobčila «Soča» slavnosten članek, v št. 50. dne 14. dec., pod naslovom: «Slava Ruso-Rumuncem»; dodala je tudi točno poročilo z bojišča; ljudstvo se je kar pulilo za «Sočo».

V aprilu l. 1878. sta bila znana taborja pod imenom javnega občnega zbora «Sloge» v Kojskem in Kabaridu, pri katerih se je sklepala pri velikanski udeležbi navdušenega naroda udanostna adresa na presv. cesarja. «Soča» je tudi tu igrala svojo važno nalogo. — V drugi polovici tistega leta je pričelo zasedanje Bosne in Hercegovine; «Soča» je bila zopet zvesta in večinoma edina poročevalka našemu ljudstvu z bojišča.

Drugače je pa zeló enakomerno teklo naše politično življenje in gibanje. Izvoljene glave so že skrbele za to, da se ne pretegnejo z narodnim delom. «Soča» je bila uklenjena v njih jarem: smela je deklamovati o narodnosti in slovanstvu, kolikor je hotela, ali doma ni mogla podrezati v sršenje gnezdo. La životarilo se je dalje! Vendar treba priznati, da je bila «Soča» dobro uredovana ves ta čas. — In takó smo prišli s svojim pripovedovanjem tjekaj, kjer začne naslednji članek.

„Soča“ l. 1880. - 1882.

Na Vašo željo, g. urednik, da bi tudi jaz kaj navedel iz „spominov“ o „Soči“, Vam vsaj nekoliko rad ustrežem v naslednjem.

Uredoval sem „Sočo“ od poletja 1880. do jeseni 1882. Naključje me je privedlo k „Soči“ in s tem v obče tudi k politikovanju, na katero nisem za svoj posel nikdar mislil poprej. Dotedanji urednik, g. Ernest Klavžar, je hotel iti na hlad na Bolško, in to ravno v čas, ko se je bil Winkler (sedanji bar. Andrej) odpovedal državnemu poslanstvu. Naprošen za nekaj tednov nadomeščati omenjenega urednika, zašel sem med urednike in domače politike, kakor Poncij v Credo, a bile so okolnosti take, da so me priklenili „Soči“ črez določeni obrok, ki se je raztegnil na dobri 2 leti.

Takoj se je začel boj med dvema kandidatoma za mesto drž. poslanca, izpraznjeno po Winklerju, med dr. Tonklijem starejšim in dr. Abramom. Jaz sem poznal oba le od daleč, iz dijaškega opazovanja na Dunaju, in meni se je kazal Tonkli po vsem dotedanjem in po javnosti znanem postopanju kot odločen, energičen zastopnik, ki zasluži prednost pred Abramom. Z vso iskrenostjo preverjenja sem v večtedenskem boju v „Sočinih“ člankih potezal se za Tonklija; finès in ovinkov, ki so jih uže tedaj rabili tudi v domači politiki, pač nisem poznal in so mi bili tudi nad vse zoperni. Toliko spretniši v takih stvareh je bila tedaj Dolenčeva tržaška „Edinost“. No, naposled je zmagala vendar „Soča“ s svojim kandidatom, a mržnja proti „Soči“ je ostala še bolj v Trstu, nego na Krasu, kjer so se trudili prodreti z Abramom.

Če smemo primerjati tedanje položenje s položenjem n. pr. lanskih deželnozborskih volitev na Goriškem, bil je Abram bolj vladni in Tonkli bolj narodni kandidat. Uže tedaj je bilo dobro znano, da politika Dolenčeve „Edinosti“ je bolj po godu tržaški vladi. To se je posebno razkrilo, odkar je bil zasedel mesto trž. namestništva bar. Depretis. Zaradi njega se je bilo nasprotje med «Sočo» in «Edinostjo» za mojega uredovanja hudó poostrilo. Primorski Slovani so poznali Depretisa uže od poprejšnjega njegovega delovanja in so le želeli, da bi se umaknil komu, ki bi ne kazal ne ostentativno, ne dejanski takega sovraštva proti Slovanom, kakor Depretis, ki se je bil prilično izrazil sam, da sovraži Slovane. Tudi so bile nanesle okolnosti, da se je bil začel stol Depretisu nekako majati. Ko je to zastutil, začel je misliti, kakó bi si pridobil nekaj izdatnih zaupnic. In v resnici se mu je to posrečilo posebno na Krasu, izrecno v Sežani in Komnu. «Soča», zasledivši opasnost v takem postopanju kraških županov, je naperila ostre članke proti njim, in to toliko bolj, ko je bila opasnost, da zahrbtna agitacija hoče okužiti v istem smislu tudi Bolc in v obče krepke županije po soški dolini. Bila pa je javna tajnost, da kraški župani niso poštevali le svojih specijalnih, lokalnih in osebnih interesov, temveč so pred vsem šli na jedno agitaciji, proizhajajoči iz tiskarne Dolenčeve «Edinosti». V obče je bilo utrjeno mnenje, da ta agitacija je imela zasluge v tem, da je Depretis i nadalje ostal namestnik za Primorsko. Razvidno pa je iz tega, da «Soča» in «Edinost» ste si stali tedaj v največjem nasprotju. Na mnogotera zbadanja pač jaz nisem maral odgovarjati; saj so se odločni možje tudi s Tržaškega priglašali k pristašem «Soče», in so tudi Krašovci po odločnih dopisnikih obsojali tedaj kvarljivi in uslužni vladni oportunizem «Edinosti».

V deželni hiši goriški je bilo tedaj dokaj gnilega; urednika je o tem poučeval zlasti pokojni dež. računar And. Jeglič, a treba je bilo previdno stvari razkrivati, da bi ne zasledili tistega, ki je gnjilave poznal najbolje.

Tisti čas se je zasnovalo v Gorici slovensko delavsko društvo, za katero je bil vnet sosebno tedanji vodja kmetijske šole g. Fr. Povše, ki se je tedaj kazal odločnega narodnjaka. Isto društvo je dalo zunanji povod narodnemu delovanju dr. Gregorčiča, ki se je polagoma pospel do ceste drž. poslanca goriškim Slovencem. Zasnovalo se je tudi veteransko društvo, in jaz kot začetnik, nisem mogel še slutiti, da se tudi taka društva dajo aporabljati za protislovansko ali vsaj neslovansko politiko. Dr. Tonkli je pa vsaj v tem pravo slutil, kakor se je potem večkrat pokazalo sosebno na tržaškem.

Z isto iskrenostjo, s katero sem zagovarjal Tonklijevo državno-zborsko kandidaturo, sem presojal tudi njegovo delovanje, in uže tekom prvega leta se moja kritika ni vjemala ž njegovim postopanjem, katero se je približevalo vedno bolj za Primorsko neumestnemu oportunizmu. Neugodno kritikovanje v «Soči» mu je delo hudo, a ga ni slabilo, temveč spodbujalo tu in tam k odločnosti, ki jo je kazal drugače. Tonkli je potreboval vedno bodrenja; potem je bilo bolje za stvar in zanj. Še le pozneje se je ponižal pod mero običajnega oportunizma.

Takoj po nastopu Tauffejevem so bili nemški liberalci kot opozicijonalci zasnovali «Nemški Schulverein», a v «Soči» se je to društvo takoj po meri svoje dalekosežnosti pocenilo, in takrat sem bil jaz izrazil željo, da bi se razun Poljakov vsi Slovani združili v analogno skupno šolsko društvo, toda Čehoslovani so bili zasnovali svoje društvo, v tem ko v «Sl. Narodu» je nekdo, ki še živi, pisal, kakor da bi «Schulverein» ne bil opasen, in v resnici so «Slovenci» še le črez več let dobili družbo sv. Cirila in Metoda, tedaj je bil tudi «Sl. Nar.» drugih in korektnih mislij.

Na Goriškem so bili začeli ogrevati se v isto dobo tudi za cecilijansko cerkveno petje; «Soča» je rezko obračala se proti takemu stremljenju. Leta 1882. je došel cesar tudi v Gorico; «Soča» je priredila slavnostno posebno številko, in naš pesnik Gregorčič je ustregel mojej želji, da je za to priliko «Soči» posvetil posebno pesem.

V Trstu so uže dolgo časa pripravljali se za blagoslovljenje zastave „Delavskemu podpornemu društvu“, naposled je vlada v to dovolila pod določenimi uslovji. K slavnosti sem bil došel tudi jaz kot urednik „Soče“. Dolenc me je srpo gledal, in sosebno bal se, da bi pri banketu vstal tudi jaz. Ni mi bilo žal, da jo je zasukal takó, da nisem dobil jaz besede. Ob napitnicah je izpregovoril tudi Dolenc in med drugim napil tudi Depretisu To so slišali vsi, ki so imeli ušesa. Jaz sem to v „Soči“ zabeležil; to pa je provzročilo ogenj v strehi, in „Edinost“ je od št. do št. stvar presukavala. Šli so celó v Ljubljano in naprosili „Sl. Narod“, da naj nikar ne pritrjuje „Soči“, in ko jih je Tonkli osebno vprašal o vzrokih takega postopanja, rekli so, da zastran Podgornika vendar ne morejo kompromitovati trž. rodoljubov, med katerimi je bil tudi Naberžoj. Jeden slovenski notar, ki je v Trstu sedel pri banketu poleg mene, ni hotel javno svedočiti za me, izgovorivši se pismeno takisto, kakor pri „Sl. Nar.“ V Gorici so pa tedaj uže skušali dobiti pod svoj upliv „Sočo“ drugi gospodje, in ker sem videl, da proti lažem Dolenčeve „Edinosti“ ni moralne brambe od nobene publicistične strani, sem pač rad oddal uredništvo; in to toliko rajši, ko sem v kratki dobi doživel zanimivo in poučno epizodo svojega življenja.

Na Dunaju, 7. aprila 1896.

Fr. Podgornik.

„Soča“ pod sedanjim uredništvom.

Dné 2. avgusta l. 1889. je izšla prva številka pod mojim uredništvom. „Vsaka nova metla dobro pometa“ pravi naše ljudstvo. Tako se je zdelo našemu čitajočemu občinstvu tudi ob tisti spremembi pri „Sočinem“ uredništvu. (Ob enem sem postal tudi založnik in sploh edini lastnik lista, kar je bilo za njega daljni razvoj najboljša podlaga). Poleg nekaterih osebnih pogojev so bile takrat tudi politične razmere v deželi take, da so bile res potrebne nove, brezobzirne metle, ki ni imela nikakih zavez ne na levo ne na desno. V deželi je vse vrelo nezadovoljstva proti tedanjemu domačemu političnemu položaju, ki se je pokazal po deželnozborskih volitvah koncem junija in početkom julija v najgrši luči. Ali hočem pogrevati na tem mestu tedanji napeti položaj v domačem taborju? Nikakor! Omenim naj pa le svojo „smolo“, ali kakó naj bi že imenoval svojo usodo, da sem prišel ob tisti priliki, dasi mlad, že tretjič v položaj, ko je že pred menoj vse vrelo, vse je bilo nekam napeto, požar je bil še začasno pod pepelom, a trebalo je le mojega prsta, da je vskipelo in da je požar zagorel z največjim plamenom.

Kakó je sploh prišlo do tega tretjega požara v mojem življenju, od katerega se pričenja nekaka nova doba na časnikarskem polju goriškem v obče, za „Sočin“ razvitek in napredek, pa še posebe? — Prosim lepo svoje prijatelje in naprotnike, naj presojujejo stvarno te moje spomine, naj jih nikakor ne smatrajo kot nekak hvalospev samemu sebi, marveč kot odsev resničnih dogodkov, katere moram omenjati ob današnji toli svečani priliki.

Prav mlad sem bil, ko sem zagrešil prve mladostne „pisateljske“ grehe; imel sem menda dobrih 13 let, in sem bil še čisto navaden paglavec na c. kr. pripravljalnici v Kobaridu. Najbolj je razgrel moje mlado srcé znameniti tabor, istega leta, t. j. l. 1878., na Žganovem dvorišču v Kobaridu; še danes mi ne gre iz spomina, kakó sem se razsolzil, ko je končal neki govornik svoj oduševljeni govor. Dejal je nekako takó-le: In ako povprašamo prvo Kobaridko, katero srečamo, kaj je in kaj hoče ostati, odgovori nam ponosno:

Jaz nisem Talijanka,
Pa tudi ne bom,
Sem zvesta Slavjanka
In ljubim svoj dom.

Pod hodnikom pa je stal pripravljen sloveči mešan zbor kobariški in zapel pod vodstvom pokojnega Carlija njegovo: „Jaz nisem Talijanka“. Debele solze so mi pritekle po licu in z nekako sveto pobožnostjo sem zrl v naše pevce in pevke, ki so peli iz polnih grl: „Le tebi bom zvesta — predragi moj dom — in tujcu nevesta — Nikoli ne bom!“

Tu je bil moj pričetek! Ne smeji se, dragi čitatelj moj! Ta spomin mi je svet, oni trenotek je odločil najbrže mojo usodo. Brez njega bi danes gotovo ne pisal za „Sočino“ 25-letnico kot njen urednik. Povem še, da sem o onem shodu napisal nekaj stranij po svojem otroškem naziranju in poslal jih nekemu slovenskemu listu; urednik ni objavil mojih čečkarij, ker je imel boljše poročilo na razpolago, a odpisal mi je zeló ljubeznivo pisemce, ki me je zeló razveselilo in vspodbudilo v — učenju slovenskega jezika in v čitanju slovenskih knjig.

In šlo je dalje! Ne bom opisoval kakó, ker ne spada semkaj. Povem le, da kot učiteljski kandidat v Kopru sem bil v l. 1880. do 1883. stalen sotrudnik dveh političnih slovenskih listov. Spoznal sem se osebno z urednikoma, ki sta me vspodbujala in dajala mi raznotere navode; rad sem ubogal, čital sem mnogo, učil se in — pisal. V pedagogiških rečeh me je vspodbujal g. Ivan Lapanje na Krškem. Par njegovih pisem me je zeló vspodbudilo k — učenju, katero mi je zeló polagal na srce.

Dokončal sem učiteljišče in v novembru l. 1883. postal podučitelj v Bolcu. Trudil sem se mnogo v šoli, hotel sem doseči one idejalne uspehe, o kakoršnih sem vedno sanjal, toda doživel sem mnogotero prevaro. Moja uteha je bilo zopet — pero, s katerim sem napolnil marsikatere predale nad črto in pod njo v znanih listih, v prvi vrsti v „Narodu“ in „Edinosti“, pod različnimi psevdonimi. Ali o vsem tem ni besede več!

Slučaj je hotel, da sem se pismenim potom seznanil z velikim prijateljem našega naroda — z g. Janom Legom v Pragi. O, kakó me je znal pridobiti ta mož za vse, kar bi moralo biti sveto vsakemu Slovencu, vsakemu Slovanu! Poslal mi je češko slovnico, slovar in več knjig — in v kratkem času sem že dobro poznal češki jezik ter prevajal povesti za podlistke in politične spise za „Slov. Svet“. Pisal sem pa tudi za — češke liste; jeden je imel stalno rubriko pod naslovom „Ze Slovenie“, s podpisom — Roziňský, s psevdonimom po imenu moje poznejše soproge. Ti članki so prehajali celó v ruske in francoske časopise, kar utegne biti znano pazljivim čitateljem „Soče“ iz l. 1887. in 1888. Kot nekak angelj varuh pa je bil nad menoj moj uzor slovanskega rodoljublja — g. Lego v Pragi. O, koliko krivico je storil temu možu že pokojni mladenič, ki je nečuveno zlorabil njegovo dobrohotno pismo, ponatisneno v „R. K.“ in krivo tolmačeno. Vsak pameten človek bi moral takó jasno govoriti mladeniču, predno se odloči za uzvišeni duhovski stan; tako bi ne bilo toliko „zgrešenih poklicov“, kolikor jih opazujemo vsak dan v življenju.

Znano je pač vsakemu treznemu opazovalcu naših domačih odnošajev, kakó so se le-ti razvijali od l. 1885. do 1889. Obča nezadovoljnost je nastala v deželi; ali tlačili so jo, ker ni bilo nezavisnih delavnih mož, ki bi bili mogli nastopiti z jasno besedo v javnosti. „Sočo“ je urejeval od l. 1882. g. dr. Anton Gregorčič, ali tudi on je bil pod težo tedanjega položaja, ki je dušil z železno roko vsak svobodnejši pojav, ako ta ni bil v korist eni osebi. Urednik dr. Ant. Gregorčič si je bil dobro svest neznosnega položaja, ali ni si mogel pomagati. Rodoljubi so pritiskali nanj od vseh stranij, jaz sem sem pikro zbadal goriške odnošaje v raznih nego riških listih. Toda težko je bilo pomagati, kajti dr. Gregorčič v znani svoji skromnosti niti od daleč ni mislil na to, da bi on po imenu in dejanski prevzel nalogo narodnega voditelja, drugega nezavisnega moža pa ni bilo, ki bi bil odločno pomagal javnemu mnenju k veljavi.

Dr. Gregorčiču je sploh veljalo geslo, privabiti v Gorico novih močij, ki bi se dale porabiti tu in tam na obsežnem polju narodnega delovanja. Mene je spoznal najbolje menda v l. 1887. in 1888. iz raznih člankov v „Soči“, „Narodu“ in „Slov. Svetu“. Ker sem se pa zeló prehladil pri vojaških vajah l. 1888., da sem nevarno zbolel, sklenil sem, opustiti učiteljstvo in preseliti se v Gorico, da tu v mirnejem življenju okrevam. Pisal sem v neki zadevi dr. Gregorčiču, a on mi je ponudil — uredništvo „Soče“, ker je sklenil povsem umakniti se s političnega pozorišča.

V Gorico sem prišel menda 27. julija 1889. in prevzel „Sočo“ v svojo last. Prav v tistem času se je snoval nov list v Gorici, ki bi se imenoval „Slovenski Jez“; le pravega urednika menda še ni bilo. Takoj sem bil poprašan jaz, ako bi ne hotel sprejeti uredništva novega lista. Odgovoril sem, da sem prav tistega dne sprejel „Sočo“ v svojo last; sicer pa da se popolnoma strinjam z novo strujo v naši domači politiki in da torej — novega lista ni potreba. Pri tem je tudi ostalo. (Evo, da bi se bil lahko že tri mesece poprej izvršil razpor, ako bi jaz tudi ne bil prevzel uredništva „Soče“, pač pa novega lista. Uspeh bi najbrže ne bil takó popolen, vsaj takó kmalu ne, kakor po oni poti, katero sem nastopil).

„Sočo“ pod mojim uredništvom so pohvalili prve tedne razni gospodje, ki so ji še danes strupeno nasprotni. Ustavljali so me in mi častitali itd. — Ali kmalu je bilo konec take hvale, po kateri nisem tudi prav nič hrepenel. Bližal se je namreč čas prvemu deželnozborskemu zasedanju in jaz nisem čutil nikake potrebe, da bi branil ljudskemu mnenju pot v javnost. In res, „Soča“ je začela prinašati čedalje ostrejše članke proti tedanjemu domačemu položaju, imenoma proti obema dr. T. Med našim zavednim ljudstvom je bilo namreč soglasno prepričanje, da v deželni hiši je mnogo gnilega in da treba torej nove metle, novega čilega delavca, — kakoršnega je videlo v dr. Antonu Gregorčiču. — Tedanji „voditelj“ je pa bil gluh za take glasove, ker je bil zeló napačno poučen o položaju od strani znanih gospodov; mislil si je, da mu ni treba izpustiti ničesa iz rok, kar kaj nese, ker njegov položaj je baje takó trden, kakor nikoli poprej. — Toda „Soča“ je v malo člankih razkrinkala vse položaj in od vseh stranij sem dobival novih naročnikov in oduševljenih vspodbujevalnih pisem. V dveh mesecih je bilo okoli 300 novih naročnikov. Imenitni gospodje so se potrudili do moje malenkosti v stanovanje in me prepričavali, kaka nesreča bi bila v vsakem oziru, ako bi prišel v deželni odbor — dr. Gregorčič, kajti tam je treba jurista in zopet jurista. Jaz sem sicer gospode zeló prijazno sprejel in isto takó odslovil, a staro prepričanje je ostalo neomajano.

Ker niso mogli mene pridobiti proti dr. Gregorčiču, proti občnemu ljudskemu mnenju, tedaj so si izmislili nekaj drugega. Dne 26. oktobra sem izvedel iz zanesljivega vira, da dr. T. bo izdajal nov list, kateremu bo urednik veleč. g. dr. Mahnič. Šel sem k dr. M. in mu jasno govoril o položaju in o — dr. T. Videl sem takoj, da dr. M. je hud nasprotnik Gregorčičev; zlasti mu je zameril neki podlistek o „Ljublj. Zvonu“ in dovtipni ponatis o zloglasni natezalnici za ženske iz „R. K.“ Zatrdil pa mi je, da o novem listu še — ničesa ne ve.

Naslednji ponedeljek (ali celó torek), torej 28. ali 29. oktobra., sem izvedel po zaupni osebi, da dr. T. se je polastil — „Soče“, katera izide že v petek pod Mahničevim uredništvom. Neverjetno, ali resnično! Jaz sem bil pri oblastih vpisan kot lastnik in izdajatelj, jaz sem imel vse račune sedmih let, moji so bili vsi dohodki, moji vsi stroški, a nakrat se posreči dr. T., prevzeti list v svojo last. Nikdo ni hotel tega verjeti, a bilo je takó. Gosped dr. T. je porabil neke izjave onih gospodov, ki so l. 1878. zložili „Soči“ varščino, in na taki malovredni podstavi je bil dovoljen tolik preobrat pri listu. Ako bi bil posiušal nasvet nekega domačega pravnika, bi bil takoj ustavil izdajanje „Soče“ na podlagi zakona o pravici izdajateljstva in založništva, ki se ne dá kar takó meni nič tebi nič premeniti, kakor bi se komu zljubilo. Vendar list bi moral iziti že 31. oktobra, a v času dveh dnij si nisem vedel drugače pomagati nego da sem nadaljeval z „Novo Sočo“. Isti dan ste prišli torej dve „Soči“ na dan, — razkol je bil dovršen.

V proglasu na čitatelje sem naglašal, da „Nova Soča“ je neposredno nadaljevanje „Soče“ zadnjih 7 let. Od stare „Soče“ prešle so na „Novo“ vse vodilne ideje, vsi sotrudniki in somišljeniki, da med prejšnjo in „Novo Sočo“ ni bistvene razlike. Stara „Soča“ pa

je ohranila le lupino, v resnici pa da je povsem nov nestvor.

Kakó je bilo dalje, je gotovo še v prav živem spominu vsem „Sočinim“ čitateljem. Ker je „Nova Soča“ obdržala z neznatno izjemo skoro vse stare naročnike, odpadle pa so dvakrat nadomestili novi, kar je pričalo, da naše zavedno ljudstvo je dobro razumelo važnost položaja in potrebo preobrata, sem opustil vsak korak za pridobitev „Soče“ zopet v svoje roke. Mislil sem si: Ljubeznivi nasprotniki naj se utopé v potu svojega prizadevanja.

Toliko pa rečem, da „Nova Soča“ je imela hude čase. Obrekovanja, natolcevanja in lažij je bilo vsak hip poln koš. Nasprotniki so povedali v petih vrstah več lažij nego jih je bilo mogoče v petih člankih dostojno zavrniti. „Nova Soča“ ni ostajala dolžna odgovorov. Bila je res rezka, ostra, vendar dostojna, a kar je glavno: vedno v defenzivi.

Zaradi „Nove Soče“ je veliko trpel dr. A. G. Izvestni krogi so razupivali mene le kot nekakega „slamnjaka“, a pravi urednik in odgovoren za vse, kar piše „N. S.“, da je prav za prav le dr. Gregorčič. V taki luči se je kazala «N. S.» seveda vse drugačna onim krotkim ovčicam, ki so vse verjele, kar so govorili in pisarili nasprotniki.

«Nova Soča» se je lepó razvijala ukljub vsem naporom nasprotnikov; zlorabila se je cerkev, da celó spovednica, ali vsa taka rovarstva so bila «N. S.» le v korist. Ako bi hotel biti nekoliko egojista, bi si skoro zopet želel nekoliko onega preganjanja. — Vendar moram lojalno priznati, da „N. S.“ je imela mnogo nasprotnikov le vsled prevelike lehkovernosti vsem natolcevanjem; veliko jih je pozneje spoznalo pravi položaj. Upam, da polagoma pridejo vsi k spoznanju, da je treba le hvaliti Boga, da razkol l. 1889. ni udaril drugačnejšim potom nego je bil oni, po kateri ga je vodila «N. S.» Široke mase našega ljudstva so bile pripravljene, ali vsaj lahko bi jih bilo pridobiti za korake, ki bi morali vzbujati v izvestnih krogih veliko več resne skrbi nego je je dajala «N. S.» s svojo smerjo.

Dr. Mahnič je kmalu pustil uredništvo stare «Soče». Ob tej svečani priliki nočem gospodu doktorju ničesa dalje očitati: le nekaj stavkov bi napisal o skrivnostih izzá kulis in imel bi vse življenje krvaveče težko vest. Takó neusmiljen nočen biti. Kar je storil meni krivice, odpustil sem že davno; pozabim ne. Svetujem mu pa le to-le: Naj si dobro shrani one številke stare «Soče», katere je on uredoval, pa naj jih za kako leto pazno zopet prečita. Uverjen sem, da pride do spoznanja, koliko pohujšanja je uzročeval s svojo pisavo, koliko krivice je storil poštenim možem, če tudi morda v dobri veri, da mora takó delati vsled svojega — prepričanja. Toda žalostno je, ako so taki možjé prešinjeni s takim prepričanjem!

Na to je urejeval staro «Sočo» č. g. Janez Črv, ki je te dni dal račun od svojega hiševanja. O njem ni besede! Bil je orodje v znanih rokah! Ali žalostno, stokrat žalostno, ako take roke uporabljajo in zlorabljajo tako orodje. Dosti!

Po volitvah l. 1891. je takoj izginila tudi «Soča» s političnega površja. Zató je «Nova Soča» z novim l. 1893. opustila svoj pridevek «Nova» ter vrnila se tudi po svoji zunanjosti na staro pot. V prvem današnjem članku sem pa na kratko omenil razlog, zakaj se je «Soča» zadnji čas toliko povzdignila in je upanja, da se bo prav lahko še lepše razvijala, namreč s pomočjo samostalne tiskarne, kar je vsakemu večjemu listu prvi in glavni pogoj trajnega obstanka in napredka.

* * *

Uprav zaradi «Goriške tiskarne» so se pa pojavile v Gorici časnikarske prikazni, katere naj bi delale «Soči» malce zgage. Koliko se briga «Soča», koliko je meni za vse osebne napade, to dokazuje «Soča» že nad poldrugo leto.

Vendar so vse te okoliščine v tesni zvezi s «Sočo»; zató naj pojasnim, kakó je došlo do tega, da si je «Soča» omislila tiskarno (oziroma, da sem jo jaz moral ustanoviti zaradi „Soče“) in vsled tega uzročila spletkarenje bivšega tiskarja.

V septembru l. 1889. je priobčila „Ed“. par dopisov iz Gorice, da „slovenski grof v Gorici ima tiskarno, vendar edini slovenski list se tiska v laški tiskarni. Ker sem jaz sam do skrajnosti dosleden zagovornik geslu „Svoji k svojim“ in se ga tudi držim, če tudi često v svojo škodo, sva skrenila z g. Obizzijem že 9. oktobra notarsko pogodbo o tisku lista, s katerim bi se preselil ob novem letu k njemu. Ali O. ni imel tiskarskega stroja, marveč le malo ročno stiskalnico; zató sem se zavezal, posoditi mu 500 gld., katere da kot zadatje na stroj (ostanek bi plačeval sam v obrokih). Namesto z novim letom sem prišel k njemu že koncem oktobra, dasi sem imel na razpolago druge dobro urejene tiskarne. O. ni mogel dobiti stroja, ker mu ga tovarna ni hotela dati na obroke. Kupiti sem ga moral jaz, ako sem hotel, da se „Soča“ tiska v — „slovenski“ tiskarni. Ali ako bi bil vedel, da O. nima dovolj niti drugih tiskarskih potrebščin, šel bi z listom v drugo tiskarno, kajti v takih okoliščinah ni na mestu geslo „Svoji k svojim“. Moral sem izdati veliko denarja za dokupovanje črk in drugega blaga; mesec za mesecem sem dajal predplačila, da je O. plačeval menice za kupljeno blago pri dunajskem židu Pollaku. Vsa taka predplačila mi je odplačeval v obrokih, t. j. odštéval mi je vsako soboto pri plačevanju lista. Redno sem plačal vsako številko sproti. Torej kupiti stroj, črke in dati lep zaslužek, — tako se postavi lahko na noge vsakega nemanica.

Kaj sem žel za tolike usluge? Nič dobrega! Veliko grenkih ur mi je uzročil tiskarjev široko znani značaj. Pogojene cene se ni držal; vsak hip je bilo drugače, vsakih par mesecev je prišel z novimi zahtevami. Postavljal mi je izbero: ali se moram jaz udati ali pa mora on tiskarno zapreti. Naposled mi je bilo vsega preveč in v začetku l. 1892. sem naprosil nekega drugega tiskarja, naj mi napravi ponudbo za tisek „Soče“ in „Primorca“. To se je zgodilo. O. je izvedel in: pretresla ga je ta novica, prosil in moledoval je na vse možne načine. Naposled sem se mu udal. Ali da bi imel mir, pokazal sem mu ponudbo drugega tiskarja in dejal: „Evo, ti pogoji so nekaj ugodniši za vas“. Radostno je sprejel nove pogoje (ki so pa za tiskarja takó ugodni, da bi jaz tiskal vsakomur sedanjo veliko večjo „Sočo“ za isto ceno). — Ali kakó dolgo sem imel mir? Toliko časa, dokler O. ni odplačal novega predlačila 144 gld. v tedenskih obrokih po 3 gld., odštevaje jih od dobička, kateri sem mu dajal vsako soboto! Koncem decembra mi je namreč poslal pismeno nove pogoje, po katerih sem preračunil, da bi me stal tisek zopet okoli 230 gld. več na leto. Ako ne sprejmem teh pogojev, takó je stalo črno na belem, mi odpoveduje tisek s 4. številko l. 1893.

Tolika brezobraznost je napolnila mero potrpljenja. Pogojev nisem sprejel, pač pa odpoved; ob enem sem vložil prošnjo za tiskarsko koncesijo, katero sem tudi dosegel po večmesečnem zavlačevanju.

Takó je nastala zaradi „Soče“ „Goriška tiskarna“, otvorjena v avgustu l. 1893. Ž njeno pomočjo sem povečal „So o“, izdajam „Primorca“ na 8 straneh, izhajata obe knjižnici, tiskajo se razna književna dela. Ako dá Bog zdravje, bo polagoma tukaj velik književni zaklad, gotovo ne v škodo slovenskemu narodu. Že iz dosedanjih del, ki so izšlé v kratki dobi $2^1/_2$ let, more vsakdo spoznati, da „Goriška tiskarna“ je bila srečna misel, ki je Slovencem v Gorici le v čast in neposredno korist v vsakem pogledu. Ali zdaj je še-le začetek, težav imam še veliko; ko bo vse v redu, bo obrtno podjetje toliko koristneje delovalo. Zagotavljam na tem svečanem mestu, da dobiček od nje bo užival zopet le narod sam.

Vsled tega se tudi ne jezim na O., ki me je prisilil s svojim postopanjem, da sem ustanovil tiskarno. Je pač hotelo takó biti! Ali lahko je umevno, da bivšemu tiskarju ni bila po volji nova tiskarna, kajti niti sanjal ni, da bi jaz prišel na tako misel in jo tudi izvršil. Zató potem dva nova lističa, v katerih sem bil neprenehoma predmet uprav zlobnim osebnim napadom. — Dostavljam, da o vsem tem, kar sem gori povedal, imam pisane neoporečne dokaze v rokah.

V tej zvezi je tudi napad na mojo osebo v znanem lističu radi neke pravde z O., katero sem seveda dobil. Zakaj sem dobil pravdo? Zató, ker sva z O. poročunila dne 1. dec. 1890. in takrat mi je on svojeročno napisal dolžno pismo za 1100 gld., katere se je zavezal odplačevati po 4 gld. na teden; plačevanje bi končalo v avgustu l. 1897. Ako pa O. neha plačevati obroke, je ondi rečeno, imam pravico izterjati vse obroke. Takó dolžno pismo. — O. je s koncem avgusta l. 1893. nehal plačevati obroke; potrpel sem nad 4 mesece, a v decembru vložil tožbo. Sodnikom je bila pač sodba lahka, ko so prebrali dolžno pismo. Zató so razsodili takó, kakor edino je pravično. No — in še le 13. sept. 1896. je O. dolg izplačal, kakor je naredil račun z mojim odvetnikom dr. Staničem. — Toliko povedati sem si štel v dolžnost svoji časti, da bo vsakdo, ki čita O. ropotanja, znal ceniti vrednost njegovih besed. Zanaprej bom zopet molčal v «Soči», odgovoril bi k večjemu na kak drug, izdatnejši način.

* * *

Ali tudi tisti gospodje, kateri po smrti «Stare» niso imeli lista, ki bi vedno rad sprejemal njihove srčne izlive, so poklicali v življenje «Prim. List». Izhajal je najprej v Trstu, potem se je preselil v Gorico, kjer izhaja še vedno. Kaj gospodje hočejo s takim listom, mi še danes ni povsem jasno. Po moji misli je povsem nepotreben strošek. Sicer pa je vsakdo svojega žepa sam gospodar!

In s tem končam. Zdaj imam nekaj nad 31 let, torej nič preveč, da si smem želeti še 25 let življenja, ko bo slavila «Soča» 50-letnico svojega obstanka.

Želim si pač, da bi še sam pisal — slavnostni uvodni članek tudi za tisto častitljivo priliko, ko bo «Soča» gotovo še na precej višji stopnji nego je danes. To je v rokah Njega, ki mi je dal dočakati današnji dan, dasi sem bil obsojen že pred 7 leti v gotovo smrt.

A. G—k.

DOPISI.

Iz Begunj nad Cerknico na Kranjskem, 31. marcija. (Petindvajsetletnica „Soče“). — Sprejmite, gospod urednik, tudi moje srčno čestitanje o veselem dogodku, ki ste ga doživeli, da Vaš cenjeni list praznuje svojo petindvajsetletnico. Nekako milo in drago mi je to iz dveh vzrokov: prvič zato, ker sem po malih presledkih takoj s prvega začetka bil reden sotrudnik Vašemu listu; drugič pa zato, ker sem bil takrat še novinec na slovstvenem polju ter praznujem potemtakem letos tudi sam petindvajsetletnico svojega pisateljevanja!

Dobro pomnim, kakor da je bilo včeraj! Tretjesolec gimnazijski sem se l. 1871. drznil z drobno knjižico na dan, katerej je bil naslov: „Pesni in povesti na poskušnjo“. Tiskal jo je tiskar Paternolli. Ta knjižica je bila povod, da sem se seznanil z dr. Lavričem, katerega se še dandanes spominjam s hvaležnim srcem. Predaleč bi me zavédlo, če bi o tem hotel pisati obširneje; vrnimo se torej raji zopet k „Soči“.

Pokojni moj brat, skladatelj August Leban, je bil takrat učitelj v Sovodnjah pri Gorici; kot dober prijatelj g. Viktorja Dolenca, prvega urednika „Soče“, je često kaj pisal za „Sočo“, kar je tudi mene spodbódlo, da sem se najprej poskusil s kratkimi „noticami“, katere je Dolenec takó rad jemal v svoj list; kasneje sem se lotil celó „dopisov“ in podlistkov, katerih sem v „Soči“ priobčil cělo vrsto tekom let. Tu spominjam na novelico „Meč“, „Posebni znaki“, „Prosilec“ itd.

Posebno, ko je goriško učiteljišče bilo prestavljeno v Koper, smo se mladi Jeremije zbirali ob bregovih jadranskega morja, tam se posvetovali o svojem „tužnem stanu“ ter v tihih svojih šobicah domá sestavljali dopise za „Sočo“. Jaz sem zmerom „jadikoval“ z imenom „Tužen“; a neki moj tovariš, ki zdaj učiteljuje v tolminskih hribih, me je hotel „prekositi“, imenujoč se celó „Obupanega!“ No, prijetno res ni bilo nam Goričanom prestavljenim biti v ono „istersko gnezdo“, kjer nismo vžili vesele urice razen morda te, da smo se časih zbirali pri kupici dobrega istrijanca, ali pa se je kdo grel v ljubezni solncu kake laške črnooke deklice!...

Ko sem pa prihajal domov na počitnice v solnčno Gorico, navlasti, ko sem se bil vrnil kot absolviran kandidat: tedaj sem pa pri g. Dolencu že jako „avanciral“; kajti postal sem — „Sočin“ korektor, brezplačen, seveda! In na to „čast“ sem bil jaz — „strašno ponosen!“ Vsak dan okoli poludne sem jo krenil proti „Furlanu & Tripu“, kjer je takrat Dolenec služboval kot knjigovodja. Tu mi jo pokojnik izročal došle mu dopise, članke in spise, katere je bil namenil za „Sočo“. Jaz sem jih potem v jezikovnem oziru popravljal (žal, da časih v istej dobi tudi: „kvaril“), potem sem jih izročil tiskarni, a ko je bil napravljen prvi odtisek, popravljal sem tudi tega! Pošteno sem se trudil in vesel sem bil, ko sem videl, da ugajam g. Dolencu, katerega sem tudi kasneje leta zelo cislal kot nadarjenega moža in požrtovalnega domoljuba! Tudi, ko se je preselil v Trst in ustanovil „Edinost“, (Tukaj se motite, kajti «Edinost» so ustanovili že pred Dolencem drugi rodoljubi tržaški. Ur.) sem bil njegovemu listu veren sotrudnik!

In zdaj spi ta vrli mož — prezgodaj nam odvzet — „nevzdramno spanje“ pod gomilo, na kateri se dviga spomenik brez — napisa! Mene je pa nemila osoda zagnala iz ožje domovine v tujino, kjer se večkrat zamišljam v minole dni! In kakor nekdaj, mi je „Soča“ tudi zdaj mil in drag list! Vselej se ga razveselim, ko mi ga prinese pismonoša! Tudi pod drugimi uredniki sem ta list rad podpiral s peresom; pošiljam mu tudi zdaj časih kako vrstico, seveda le poredkoma, ker z leti se večajo tudi različne skrbi, ki ovirajo navlasti publicistično delovanje; saj bodem čez tri tedne, če mi jih da Bog učakati, nosil na svojem hrbtu že 4 križe in še 1 leto!

Toda o tem slovesnem trenotku, ko obhaja Vaš list petindvajsetletnico, prekinoti moram svoj dolgi molk ter ganenega srca kličem: Slava — „Soči!“ Veliko je storila za narodno probujo na Goriškem, v premilej mojej domovini! Vztrajaj, vrla „Soča“ tudi nadalje na tem potu! Bog Ti nakloni obilo plačujočih naročnikov in čilih in spretnih sodelavcev, da živiš, da rasteš in se razcvetiš!

Janko Leban,
nadučitelj.

Domače in razne novice.

Častno občanstvo. — Starešinstvo županije Medana je imenovalo visokorodnega gospoda Alfreda grofa Coroninija častnim občanom v svoji seji 2. t. m. radi njegovega vrlega potegovanja za pravično narodno stvar. Bodi to odlikovanje visokorodnemu gospodu v dokaz, da naše ljudstvo zna častiti svoje zaslužne možе.

Učeraj je deputacija iz Kožbane izročila dr. A. Gregorčiču diplomo častnega občanstva.

Za Čehovinov spomenik je darovol visokorodni g. grof Adolf Gyulai de Maros Némethy e Nádaska, kr. ogrski domobranski poročnik svoto 200 goldinarjev. Ko je bil grofov oče še brigadir, stal je Čehovin pod njega zapovedjo še kot nadognjičar ter si je zaslužil v bitki pri Sommacampagni dne 25. julija 1848. zlato svetinjo hrabrosti.

Dr. Lueger v Gorici. — Velikonočni ponedeljek se je hipoma raznesla po mestu govorica, da pride v Gorico s prvim popoldanskim vlakom — dr. Lueger. Takoj je nastalo po mestu neko živahno gibanje. Naše čifute je kar mrzlica pretresla. Pripovedujejo, da so najeli celo vrsto voz in «žardinijer» ter pobegnili iz mesta.

Po 1. uri popoldne je bilo že vse živahno na cesti proti kolodvoru. Veliko ljudij je šlo ali se vozilo doli, da pozdravijo neustrašnega voditelja protižidovskega gibanja. Došli so na kolodvor tudi poslanci dr. A. Gregorčič, Alfred grof Coronini in dr. Rojic; došli so tudi nekateri možje od laške konservativne stranke, sploh od one laške strani, kjer se že zavedajo, kam nas privede v Gorici sedanje židovsko gospodarstvo.

Z vlakom ob 1.40 je res došel dr. Lueger; ž njim je došel tudi poslanec Ernst Schneider, dr. Brzobohaty in njegova soproga. Državna poslanca sta prva pozdravila svojega tovariša, potem so bili predstavljeni razni drugi gospodje. Občinstvo je pa že na peronu viharno klicalo «Živio Lueger!» «Evviva Lueger!» Da se nič hudega ne zgodi došlim gostom sredi take množice, za to je skrbelo nič manj nego pet redarjev. Hvala lepa, za toliko pozornost! Preveč ljubeznivosti, preveč skrbi! — Zunaj pred kolodvorom je bilo zopet veliko ljudstva, ki je simpatično pozdravljalo dr. Luegra, ki se je odpeljal v družbi grofa Alfreda Coronini-ja v Sudov «Grand Hôtel».

Zvečer je bil zaupen shod v vrtnem salonu Sudovega hotela; vabila so glasila na imena v zmislu §. 2. društvenega zakona. Izdanih je bilo tolико vstopnic, kolikor se je upalo, da bi jih moglo imeti prostora v salonu. Takoj po 8. uri je bil salon poln izbranega občinstva: došlo je tudi mnogo duhovščine, celó iz okolice. Umes je bilo kakih 15 Italijanov. Ko je Lueger vstopil, pozdravilo ga je občinstvo prav viharno.

Vrsto govorov je pričel dr. Gregorčič, ki je govoril s tribune. V slovenskem govoru je predstavil občinstvu prvoboritelja za osvobojo krščanskega ljudstva od židovskega upliva in kapitalizma. (Lueger je bil tu viharno pozdravljen). V nemškem govoru pozdravlja dunajske goste, v prvi vrsti dr. L., v lepi naši Gorici, kjer tudi čutimo usodepolni upliv židovstva. Zagotavlja dr. Luegru, da dobro umejemo velики pomen njegovega dela, in izjavlja, da navzoči častilci ne smatramo, da imamo v svoji sredi le mestnega svetovalca dr. Luegra, ampak — župana mesta dunajskega. Tem besedam je sledil viharen pozdrav dr. Luegru. — Za Gregorčičem je govoril pisalec teh vrst, najprej slovenski, potem dunajskim gostom nemški in je sklenil slovenski. V nemškem delu je zagotavljal gostom, da Slovenci in Lahi v Gorici bi se bili že davno sporazumeli in mirno delovali v blagor zapuščene dežele, ako bi ne bilo peščice židov, ki so zasejali med nas kvarljivo seme žalostnega narodnostnega boja, da v metni vodi sebi lové zlate ribe. Slovenci smo vse to že davno spoznali, zato smo se pridružili protižidovskemu gibanju, ki je na Dunaju že tolikokrat sijajno zmagalo. Nadeja se, da isto spoznajo in storé tudi ital. sodeželani, potem složni obrnemo židom hrbet. To zagotovilo in željo naj sprejmó gostje blagohotno na znanje in naj se tudi zanašajo na nas, da jih bomo vedno podpirali v borbi za skupni smoter. To naj blagovoli slavljenec dr. L. povedati tudi drugim tovarišem, da bodo toliko bolj neustrašeni, ko bodo videli, da imajo daleč tukaj ob meji mogočno vojsko somišljenikov itd. — Na to je govoril č. g. Dermastja iz Solkana ter v slov. in nemškem govoru pozdravil dr. Luegra imenom naše duhovščine.

Na to je stopil na tribuno dr. Lueger, burno pozdravljen. Govoril je $1^1/_2$ ure. In kakó je govoril! Ni čuda, ako je skoro ves Dunaj za njim! Razvijal je svoj program, ki je: poživljenje človeštva na krščanski podlagi. Lepo je razpravljal današnji položaj kmečkega, obrtnega in uradniškega stanu, nasproti pa nečloveško delo židovstva in velikih kapitalistov. Prvi trije se morajo složno upreti židovstvu. (Žal, da se nam članki pobrali preveč prostora, da ne moremo podati vsaj glavnih mislij izbornega govora). Ko je končal, donela mu je od vseh stranij viharna pohvala. — Za njim je govoril poslanec Schneider: on nam je slikal v živih besedah bedno stanje ljudstva v onih krajih, kjer gospodujejo židje. Občinstvo je glasno izražal svojo nejevoljo proti opisovanim odnošajem. Jedno dejstvo zabiležimo prihodnjič. Tudi ta govornik je sklenil ob živalni hvali občinstva. — Gospod Vervega je govoril v imenu Italijanov in zahvalil dr. Luegra, da je došel v Gorico. Čisto brez potrebe se je dotaknil nove cerkve na starem pokopališču in priduševal katolike, da ta cerkev se mora zgraditi itd. Nekaj navzočih ljudij iz priprostejših slojev mu je seveda pritrjevalo; Slovenci so bili tihi. Ako nočete škandalov, bodite drugič bolj previdni. Ako bi dunajski gostje vedeli, kakó stojé reči z novo cerkvijo, bi prav dali «Soči». «Corrieru» sicer ne, kakor tudi «Soča» ž njim ne soglaša, naši razlogi so pravi, utemeljeni. Dokaz temu je dejstvo, da Slovenci vseh krojev smo v tem pogledu edini. Govoril je še dr. Gregorčič in zahvalil dr. L. in poslanca Sch. za prekrasna govora. Odgovoril je bolj ob kratkem Lueger in naglašal važnost ženskega spola za našo stvar. Končal je z besedami: Mi moramo zmagati, mi zmagamo! — Po 11. uri se je začela dvorana polagoma prazniti; shoda je bilo konec. Drugi dan so šli gostje v Oglej; vrnili so se pozno zvečer, a v sredo ob 7. zjutraj so že odpotovali na Dunaj.

«Eco del Litorale». — Ta čudni šušmar goriški, ki žré iz podjetja, katero so Slovenci ustanovili, je pokazal svojo barvo posebno v poročilu o Luegrovem večeru. Slovenci, ki še vedno podpirate ta list, prečitajte pazno oni članek; ako niti pri tej priliki ne poženete tega kljuseta iz svoje hiše, potem za vas ni več pomoči, da bi se vam vendar že oči odprle, da «Eco» in «Corriere» sta nam Slovencem enako sovražna lista. Ondi je jasno povedano, da so naši «živio» neprijetno doncli neki gospodi na uho. Da se ni še privadil našemu krepkemu «živio» novi «Ecov» učenjak, katerega so kupili tam nekje v daljni Švici, to radi verujemo, toda «Eco» bi kaj takega ne smela blebetati. Kaj pa hočete, da bi bili Slovenci «evviva» upili na ljubo oni peščici Lahov, ki skoro vsi celó dobro slovenski razumejo? Torej naši «živio» so — slovenska narodna demonstracija! Hvala lepa! Poznamo se že bolje! Slovenske hiše naj ne podpirajo takih ljudij! Hočejo biti antisemiti, pa tudi Slovencem sovražni; le to želé od nas, naj jim mi pomagamo, da jih židje povsem ne podavijo, potem pa: Der Mohr hat seine Schuldigkeit gethan! — Kar se tiče nove cerkve, smo govorili dovolj jasno; pred podlimi zavijanji velekatoliške «Eco» se pa ne bomo branili. Toliko ponovimo še enkrat: Slovenci! Za tako cerkev, kakoršno hoče zgraditi neki odbor (ne morda cerkvena oblast!) v Gorici, ne dajajte niti novčiča! Saj ste itak dali že preveč, menda več nego Lahi sami! Kedar pride odbor s pametnejšimi predlogi in pogoji, potem — se bo dalo govoriti!

Velikonočni potres na Goriškem. — Pripoveduje se nam, da je podzemeljski nemirnež prebivalcev Soške doline poskusil podražiti z novo izdajo lanskega ljubljanskega potresa. Na velikonočno nedeljo zvečer nekako ob $10^1/_2$ uri se je začutil v Tolminu, Kanalu in Plaveh mal potres, ki sicer ni povzročil škode. Naši prijatelji po deželi nam doslej niso poslali poročil, vendar jih želimo in za nje uljudno prosimo.

Cesarska akademija znanosti na Dunaju, prvi znanstveni zavod države, se je namreč odločila opazovanje potresov po vseh avstrijskih deželah temeljito in trajno urediti, ker pričakuje na podlagi v drugih deželah pridobljenih izkušenj od gradiva, ki bi se s takim opazovanje zbralo, znanstvenih in praktiških uspehov. Akademija je doslej že izbrala v vsaki deželi po enega ali več poverjenikov, ki prevzemó nalogo, pridobiti poročevalce po vseh krajih jim določenega delokroga. Za Goriško in Kranjsko je imenovan poverjenikom c. kr. real. prof. g. Ferd. Seidl v Gorici, za Istro in Dalmacijo I. Gelcich, ravnatelj navtični akademiji v Trstu itd.

Po potresni katastrofi, ki je dne 9. nov. 1880. zadela kraljevi Zagreb, je jugoslovanska akademija enako zasnovala redno poročanje o potresih po Hrvatskem. Odtlej dobiva nje poverjenik vseučiliščni prof. M. Kišpatić vesti o vsakem potresu, ki se v njegovem delokrogu godi. Lani je dovršil ta učenjak znamenito delo «Potresi u Hrvatskoj», ki je izšlo v treh zvezkih v «Radu jugoslovanske akademije».

Poročevanje o potresih je torej tako važna znanstvena naloga, da si dovoljujemo sedaj, ko priprave dunajske akademije še niso dozorele, mi naprositi svoje prijatelje po deželi, prečastito duhovščino, gg. učitelje, uradniке in gospodarje, naj bi poslali kratka poročila o letošnjem velikonočnem potresu ali uredništvu «Soče» ali pa gori imenovanem poverjeniku za Goriško.

Vsako poročilo odgovarjaj, kolikor utegne, na ta le vprašanja:

V katerem kraju, ob koliki uri in minuti se je potres začutil? Koliko sunkov je bilo? Kako dolgo so trajali? V kolikih presledkih so se ponavljali? Kakošno je bilo gibanje (Udarec od spodaj, od strani, gibanje)? Ali je bilo različno pri raznih sunkih? Kako smer je imelo gibanje? Ali in kako so se zazibale viseče svetilke, stenske podobe itd.? Ali so se ustavila uram nihala? Kako močni so bili sunki? Ali so naredili škode na poslopjih etc.? Ali so odločili omet s stropov in sten? Ali se je ob potresu začutilo podzemeljsko bučanje?

Naročnikom. — Nastopili smo drugo četrtletje l. 1896. in ob enem drugo četrtstoletje. Želimo si, da bi ob tej priliki postali naši naročniki bolj točni v plačevanju. Veliko je še dolžnikov za prejšnja leta, veliko naročnikov za letos ni poslalo še nikake naročnine. Ti bi nas najbolj razveselili ob «Sočini» 25-letnici, ako bi izpolnili — svojo dolžnost. Prosimo!

Zahvala. — Povodom «Sočine» 25-letnice je dobilo uredništvo v zadnjih desetih dneh veliko častitk od vseh stranij slovenske domovine. Prostor našemu listu je preskromen, da bi ponatiskavali vse častitke, izbirati pa nočemo. Zató tem potom le prav presrčno zahvaljujemo vse rodoljube, ki so se nas domislili v zadnjih dneh.

Društvene vesti.

— Kolesarsko društvo „Gorica“. — V nedeljo, dne 12. aprila 1896. izlet v Št. Peter — Vučjedraga — Renče — Bukovca — Bilje — Miren — Gorica. Kilometrov 19·5. Odhod iz Gorice ob $2^1/_2$ popoludne. Odhod iz gostilne «Cavallino» Via Cipressi.

— «Učiteljsko društvo za goriški okraj» bo zborovalo v četrtek 16. aprila t. l. ob 10. uri na slov. oddelku deželne kmetijske šole v Gorici. Dnevni red: 1. Zapisnik poprejšnjega zborovanja; 2. Predavanje o pošti; 3. Razni predlogi. K obilni vdeležbi vljudno vabi. Odbor.

— «Bralno društvo» v Osek-u bode imelo dne 12. aprila t. l. svoj II. občni zbor z naslednim dnevnim redom: 1. Nagovor predsednikov 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Volitev dveh pregledovalcev računov. 5. Določi se kedaj naj konča društveno leto. 6. Določi se, mesečnina za društveno l. 1896. 7. Določitev časopisov, 8. Razni predlogi. 9. Volitev novega odbora. Po občnem zboru, prosta zabava. Odbor.